

บทที่ 2

พัฒนาการการเมืองระหว่างประเทศหลังสงครามโลกครั้งที่ 2-ปัจจุบัน

พัฒนาการความสัมพันธ์ต่างประเทศ

ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุด สถานการณ์ทางการเมืองโลกได้เข้าสู่ยุคของความไม่ไว้วางใจกัน ประเทศอภิมหาอำนาจสหรัฐอเมริกา กับสหภาพโซเวียตเกิดความขัดแย้งกันซึ่งเป็นผลมาจากการเรื่องลัทธิหรือความเชื่อทางการเมือง กล่าวคือ สหรัฐอเมริกามีความเชื่อในลัทธิประชาธิปไตย ส่วนสหภาพโซเวียตมีความเชื่อในลัทธิคอมมิวนิสต์ ความแตกต่างในด้านความเชื่อทางการเมืองจึงนำมาซึ่งความรู้สึกและความคิดที่ระแวงสงสัยต่อกันน่าจะ แต่ละฝ่ายจะพยายามนำเจ้าตัวเพื่อสืบสานความรู้สึกทางเทคโนโลยีนิวเคลียร์ที่สหรัฐอเมริกาครอบครองอยู่ ซึ่งในขณะนั้น สหภาพโซเวียตยังไม่สามารถพัฒนาความรู้สึกทางเทคโนโลยีนิวเคลียร์ จึงไม่สามารถต้านทานการแพร่ขยายอำนาจของสหรัฐอเมริกาได้ ความระแวงสงสัยต่อทำให้ของสหรัฐอเมริกางงงงึงเพิ่มมากขึ้น

จากความสัมพันธ์ของประเทศทั้งสอง จึงเกิดการแบ่งโลกออกเป็น 2 ค่าย คือค่ายเสรีประชาธิปไตย ซึ่งมีสหรัฐอเมริกาเป็นผู้นำ และ ค่ายคอมมิวนิสต์ ซึ่งมีสหภาพโซเวียตเป็นผู้นำ ทำให้บรรยายกาศทางการเมืองระหว่างประเทศมีสภาพตึงเครียด ภาระการเมืองดังกล่าวมีที่ถูกเรียกว่า ภาวะ “สงครามเย็น”

การดำเนินนโยบายต่างประเทศของสหรัฐอเมริกา แนวโน้มนายต่างประเทศของสหรัฐอเมริกานับจากภายนอกหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จนถึงปัจจุบัน แบ่งคึกษาได้เป็น 2 ระยะ ได้แก่ ช่วงก่อนทศวรรษที่ 1980 และช่วงหลังทศวรรษที่ 1980

1. แนวโน้มนโยบายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จนถึงทศวรรษที่ 1980 ในช่วงเวลาดังกล่าว นั้น สหรัฐอเมริกามีประธานาธิบดีจำนวนทั้งสิ้นถึง 6 คน แต่แนวโน้มนายต่างประเทศที่เป็นหลักมีเพียงโน้มนำเดียว คือ “การสกัดกั้นการแพร่ขยายของลัทธิคอมมิวนิสต์” ซึ่งความแตกต่างของผู้นำในแต่ละสมัยส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องวิธีปฏิบัติ และความเข้มของนโยบายดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 สมัยแฮรี เอส ทรูแมน (Harry S. Truman ค.ศ. 1945-1953) ในสมัยนี้นโยบายสกัดกั้นการแพร่ขยายของลัทธิคอมมิวนิสต์มีความเข้มสูง ทั้งนี้เพราะได้เกิดวิกฤตการณ์ทางการเมืองของในหลายพื้นที่ ที่สำคัญคือการที่กองทัพแดงของสหภาพโซเวียตบุกเข้าไปในโปแลนด์

และหังการ์ ใน ค.ศ. 1956 และโภสโลวะเกีย ใน ค.ศ. 1968 นอกจานั้น ตุรกี ยังถูกคุกคาม และดินแดนบางส่วนของอิหร่านถูกยึดครองโดยกองทัพของสหภาพโซเวียต ผู้นำของสหรัฐอเมริกาจึงเริ่มมีความเชื่อมั่นว่าสหภาพโซเวียตจะขยายลัทธิคอมมิวนิสต์ไปทั่วโลก เพื่อทำลายระบบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นความจำเป็นที่สหรัฐอเมริกาจะต้องดำเนินการหยุดยั้งการดำเนินงานของสหภาพโซเวียต

ด้วยความเชื่อมั่นและศรัทธาในระบบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย และด้วยความรู้สึกต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ สหรัฐอเมริกาจึงเป็นผู้นำในการดำเนินการสร้างระบบพันธมิตรที่มีลักษณะเป็นแนวปิดล้อมคอมมิวนิสต์ขึ้น กล่าวคือ ภูมิภาคยูโรปจะมีองค์กรนาโต (NATO) เป็นฐานดำเนินการ ภูมิภาคตะวันออกกลางจะมีองค์กรเซ็นโต (CENTO) เป็นฐานดำเนินการ ส่วนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะมีองค์กรซีโต (SEATO) เป็นฐานดำเนินการและนอกจานั้น ยังมีฐานทัพเรือของสหรัฐอเมริกาอีกหลายแห่งเป็นหน่วยร่วมปฏิบัติ เพื่อเป็นการเสริมพลังในการสักดิ้นคอมมิวนิสต์

1.2 สมัยดไวท์ ดี. ไอยเซนไฮเออร์ (Dwight D. Eisenhower ค.ศ. 1953-1961) ในยุคนี้ สหรัฐอเมริกาใช้หน่วยงานสืบราชการลับหรือชีไอเอ (CIA) เป็นเครื่องมือในการเข้าแทรกแซงฝ่ายตรงกันข้าม และรักษาความมั่นคงของกลุ่มประเทศเสรีประชาธิปไตย พร้อมกันนั้นก็มีการพัฒนาความรู้ทางเทคโนโลยีนิวเคลียร์เพิ่มมากขึ้น เพื่อจะนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการกดดันด้านนโยบายต่างประเทศต่อประเทศคอมมิวนิสต์

1.3 สมัยจอห์น เอฟ. เ肯เนเดย์ (John F. Kennedy ค.ศ. 1961-1963) ในระยะนี้ มีการเพิ่มขีดความสามารถที่จะรักษาเสถียรภาพในดินแดนต่าง ๆ ทั่วโลกที่คาดว่าจะถูกคุกคามจากการขยายอิทธิพลของคอมมิวนิสต์ อาทิ สหรัฐอเมริกาได้ส่งกำลังทหารเข้าตึ่งในประเทศลาว เขมร และเวียดนาม การเผชิญหน้ากันระหว่างสหรัฐอเมริกากับสหภาพโซเวียตระหว่าง ค.ศ. 1961-1963 ที่สำคัญได้แก่ วิกฤตการณ์เบอร์ลิน จนนำไปสู่การสร้างกำแพงเบอร์ลินใน ค.ศ. 1961 วิกฤตการณ์คิวบา ค.ศ. 1962 เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ทั้งสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียตต่างก็เกรงเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดที่อาจจะทำให้เกิดสงครามใหญ่ได้ ดังนั้น ในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1963 รัฐบาลของทั้งสองประเทศได้ตกลงทำการติดตั้งโทรศัพท์สายด่วน (Hotline) เพื่อใช้ติดต่อกันโดยตรงระหว่างกรุงมอสโกกับกรุงวอชิงตัน ดี.ซี.

1.4 สมัยลินดอน บี. จอห์นสัน (Lyndon B. Johnson ค.ศ. 1963-1969) ในสมัยนี้นโยบายหลักของสหรัฐอเมริกายังคงไม่เปลี่ยนแปลง สหรัฐอเมริกาจึงให้ความช่วยเหลือแก่รัฐบาลของประเทศที่ปกครองด้วยระบบการเมืองแบบประชาธิปไตย และให้การสนับสนุนแก่ฝ่ายที่ทำการ

ต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ เช่น ให้การสนับสนุนทางทหารอย่างเต็มที่ในสงครามเวียดนาม ในสาธารณรัฐโดมินิกัน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม โดยนายต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาในช่วงนี้ จะไม่เสียงต่อการทำสงครามโลก เพราะการทำสงครามโลกหมายถึงการทำสงครามนิวเคลียร์ สหรัฐอเมริกาทราบถึงสมรรถนะความรุนแรงนิวเคลียร์ของสหภาพโซเวียตเป็นอย่างดี จึงทำให้สหรัฐอเมริกาหันมาใช้วิธีรณรงค์ทางการทูตควบคู่ไปกับการผ่อนคลายความกดดันทางทหารลงนับตั้งแต่ ค.ศ. 1965 เป็นต้นมา

1.5 สมัยริชาร์ด เอ็ม. นิกสัน และเจอร์ล์ด อาร์. ฟอร์ด (Richard M. Nixon and Gerald R. Ford ค.ศ. 1969-1977) ในช่วงเวลาที่นิยามศาสตร์การเมืองโลกเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม กล่าวคือ เปลี่ยนจากรูปแบบ 2 ขั้วอำนาจจันได้แก่ สหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียต มาเป็นรูปแบบ 3 ขั้วอำนาจ ซึ่งได้แก่ สหรัฐอเมริกา สหภาพโซเวียตและจีนคอมมิวนิสต์ การดำเนินนโยบายต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาจึงมีการปรับตัวตามยุทธศาสตร์การเมืองโลกไปด้วย อย่างไรก็ตาม โดยนายหลักของสหรัฐอเมริกาก็ยังคงเดิม แต่ในระดับปฏิบัติการ สหรัฐอเมริกาจะไม่เข้าพัวพันกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ด้วยตนเองเต็มรูปแบบ ตั้งจะเห็นได้จากการประกาศหลักการนิกสัน (Nixon Doctrine) เมื่อเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1969 ซึ่งมีสาระสำคัญคือ ให้มีการลดบทบาททางทหารของสหรัฐอเมริกา

ในอดีต รัฐบาลสหรัฐอเมริกาจะจัดหาหั่งอาวุธและกำลังทหารให้แก่ฝ่ายต่อต้านคอมมิวนิสต์ เช่น เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศเกาหลีและเวียดนาม มาบัดนี้ สหรัฐอเมริกา จะให้ความช่วยเหลือเฉพาะด้านอาวุธและการเงินเท่านั้น และจะให้กับประเทศที่พร้อมจะหากำลังพลของตนเอง จึงกล่าวโดยทั่วไปได้ว่านโยบายต่างประเทศของสหรัฐอเมริการะหว่าง ค.ศ. 1969-1977 เป็นนโยบายลดความตึงเครียด เหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในช่วงนี้ เช่น ใน ค.ศ. 1972 ประธานาธิบดีนิกสันเดินทางไปเยือนจีนคอมมิวนิสต์และสหภาพโซเวียต ค.ศ. 1975 สหรัฐอเมริกาถอยหัวออกจากเวียดนามในลักษณะของการพ่ายแพ้ และปล่อยให้สามประเทศอินโดจีนอันได้แก่ประเทศไทย เขมร และเวียดนาม ตกอยู่ในความยึดครองของฝ่ายคอมมิวนิสต์ เป็นต้น

1.6 สมัยจิมมี คาร์เตอร์ (Jimmy Carter ค.ศ. 1977-1981) ช่วงเวลาที่สังคมโลกเริ่มเผชิญกับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและความก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยี ได้แก่ ปัญหาพลังงาน ปัญหาประชากร ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาลิทธิมนุษยชน การแพร่ขยายของอาวุธนิวเคลียร์ การพัฒนาการค้า การลงทุน และการโยกย้ายเงินทุนระหว่างประเทศ สำหรับสหรัฐอเมริกายังมีปัญหาเฉพาะตัวอีกด้วย สถานะทางยุทธศาสตร์ได้ตกเป็นรองสหภาพโซเวียต เนื่องจากงบประมาณทางทหารลดจำนวนลงเรื่อย ๆ ตั้งแต่ ค.ศ. 1962

นโยบายต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาในช่วงสมัยคาร์เตอร์ จึงแสดงออกถึงพยายามที่จะคงบทบาทความเป็นผู้นำของโลกในการเปลี่ยนแปลงทางสังคมโลกขณะนั้น กล่าวคือ พยายามที่จะทำให้คนอเมริกันเลิกกลัวคอมมิวนิสต์ และดำเนินนโยบายต่างประเทศที่ยึดมั่นกับค่านิยมอเมริกันที่ว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพส่วนบุคคล

เมื่อเปรียบเทียบกับการดำเนินนโยบายต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาในช่วงก่อนสมัยคาร์เตอร์ ซึ่งจะมีประเด็นหลักเหมือนกันมาโดยตลอดคือ สร้างภาระแล่ญายของลัทธิคอมมิวนิสต์ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้นโยบายต่างประเทศของสหรัฐอเมริกามีความลับสนและไม่แน่นอน วิกฤตการณ์ทางการเมืองที่ทำลายการเก็บปัญหาของรัฐบาลคาร์เตอร์ เช่น การสูญเสียอิหร่านในอิหร่าน สหภาพโซเวียตส่งกองทัพรุกรเข้าสู่อัฟغانistan ในช่วงปลาย ค.ศ. 1979 เป็นต้น

2. แนวโน้มนโยบายในช่วงต้นทศวรรษที่ 1980 จนถึงทศวรรษ 1990 ระยะนี้จะเป็นช่วงเปลี่ยนแปลงแนวโน้มนโยบายต่างประเทศของสหรัฐอเมริกา กล่าวคือ

2.1 สมัยرونัลด์ เรแกน (Ronald Reagan ค.ศ. 1981-1989) นโยบายต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาในสมัยเรแกน แสดงถึงความพยายามที่จะทำให้สหรัฐอเมริกากลับมีความเข้มแข็ง โดยมีการเพิ่มงบประมาณทางทหาร ยืนหยัดเผชิญหน้ากับสหภาพโซเวียต ไม่ยอมรับแนวทางการเจรจาจำกัดอาวุธยุทธศาสตร์ที่ดำเนินมาก่อนหน้านี้ และด้วยความเชื่อมั่นว่า สหรัฐอเมริกาจะมีชัยชนะในสงครามนิวเคลียร์ จึงทำให้ช่วงปลายสมัยเรแกนมีการทำความตกลงกับสหภาพโซเวียต ในเรื่องการจำกัดขีปนาวุธระยะทำการปานกลาง แต่สหรัฐอเมริกาก็ยังคงไม่ผ่อนปรนในเรื่องโครงการการป้องกันทางยุทธศาสตร์หรือสตาร์วอร์ (Star Wars)

2.2 สมัยจอร์จ บุช (George Bush ค.ศ. 1989-1992) สร้างการณ์โลกยิ่งมีการเปลี่ยนแปลงมากขึ้นในช่วงทศวรรษสุดท้ายของคริสต์ศตวรรษที่ 20 ที่สำคัญคือความล้มเหลวทางด้านเศรษฐกิจและการค้ากับประเทศไทย แบบทวีปเอเชียและหมู่เกาะในมหาสมุทรแปซิฟิก โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับญี่ปุ่น ชาติอุตสาหกรรมใหม่ และอาเซียน ทำให้สหรัฐอเมริกาเกิดปัญหาขาดดุลการค้าอย่างมากกับประเทศไทย รัฐบาลบุชจึงได้ออกมาตรการยับยั้ง อาทิ รัฐบัญญัติการค้า ค.ศ. 1988 ที่สร้างความตึงเครียดให้กับชาติคู่ค้าของสหรัฐอเมริกาแม้กระทั่งชาติคู่ค้าเล็ก ๆ ดังเช่น ประเทศไทย ก็ยังถูกเรียกร้องเรื่องการคุ้มครองสิทธิทางปัญญา โดยนำไปเกี่ยวโยงกับสิทธิพิเศษทางคุ้ลการที่รัฐบาลสหรัฐอเมริกาได้ให้แก่ประเทศไทย เป็นต้น

2.3 สมัยบิล คลินตัน (Bill Clinton ค.ศ. 1992-) โดยทั่วไปแนวโน้มนโยบายต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาอยู่ในช่วงเวลาของการคลี่คลายตัว ยังไม่สามารถบูรณะแบบได้อย่างชัดเจน

แต่อย่างไรก็ตาม ช่วงเวลาที่สหราชอาณาจักรกำลังพยายามแสดงพลังทั้งทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจระหว่างประเทศไปทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินนโยบายผ่านทางสหประชาติ ดังเห็นได้จากการณ์พิพาระหว่างสหราชอาณาจักรกับอิรักเรื่องอาชุนิวเคลียร์และนำไปสู่สงครามอ่าวในช่วงปลายของศตวรรษ 1990 และวิกฤตการณ์โคลโซว ในปี ค.ศ. 1999

ประชานาธิบดีบิลคลินตัน

การดำเนินนโยบายต่างประเทศของสหภาพโซเวียต แนวโน้มนโยบายต่างประเทศของสหภาพโซเวียตนับจากสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 จนถึงปัจจุบันแบ่งคึกขาได้เป็น 2 ระยะ กล่าวคือ

1. แนวโน้มนโยบายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จนถึงต้นศตวรรษที่ 1980 แนวโน้มนโยบายต่างประเทศของสหภาพโซเวียตในช่วงเวลาประมาณ 30 ปีนับจากการสิ้นสุดของสงครามโลกครั้งที่ 2 มีเพียงประการเดียว คือ “การสร้างความมั่นคงให้ระบบอนคอมมิวนิสต์ ทั่วโลก” ในประเทศสหภาพโซเวียตและในหมู่ “ประเทศบริวาร” ทั้งนี้โดยใช้นโยบายเผชิญหน้ากับสหราชอาณาจักรซึ่งเป็นประเทศผู้นำค่ายเสรีประชาธิปไตย ทำให้เห็นลักษณะของการแข่งขันระหว่าง 2 ค่ายอย่างแท้จริง

1.1 สมัยโจเซฟ สตาลิน (Joseph Stalin ค.ศ. 1946-1953) ในสมัยนี้ได้มีการดำเนินนโยบายเผชิญหน้ากับสหรัฐอเมริกาอย่างจริงจัง โดยใช้กลยุทธ์ต่าง ๆ เช่น การเพิ่มกำลังทหาร การสะสมอาวุธ การเร่งสร้างอาวุธนิวเคลียร์ การสร้างค่ายของกลุ่มประเทศคอมมิวนิสต์ขึ้นอย่างมั่นคง เป็นต้น

1.2 สมัยผู้ลัดเปลี่ยนผู้นำ (ค.ศ. 1953-1958) ในช่วงเวลาเดียวกันนี้ สหภาพโซเวียตได้มีการดำเนินนโยบายต่างประเทศโดยวิธีลดการเผชิญหน้าลงบ้าง และยอมรับหลักการอยู่ร่วมกันโดยสันติ แต่ในขณะเดียวกันก็เร่งคิดค้นและสร้างอาวุธนิวเคลียร์ขึ้นมาอีก จึงเห็นได้ว่าความรู้ทางเทคโนโลยีนิวเคลียร์ ได้ส่งผลกระทบต่อการดำเนินนโยบายต่างประเทศอย่างชัดเจน

1.3 สมัยนิกิตा ครุสเชฟ (Nikita Krushchev ค.ศ. 1958-1964) ในช่วงเวลาเดียวกันนี้ วิธีการดำเนินนโยบายต่างประเทศที่สำคัญยังคงสืบต่อจากสมัยผู้ลัดเปลี่ยนผู้นำ คือใช้นโยบายเผชิญหน้าความคู่ไปกับการอยู่ร่วมกันและการแข่งขันกันอย่างสันติ

1.4 สมัยผู้นำร่วมเบรษเนฟ-โโคซิกิน (Leonid Brezhnev-Aleksei Kosygin ค.ศ. 1964-1980) ยุคนี้การเมืองโลกเปลี่ยนเป็นระบบ 3 ขั้วอำนาจ ในขณะที่สหภาพโซเวียตมีปัญหาอยู่กับจีนคอมมิวนิสต์ วิธีการดำเนินนโยบายต่างประเทศต่อสหรัฐอเมริกาจึงปรับกระบวนการไปบ้าง กล่าวคือ จะไม่นิยมเสียงต่อการเผชิญหน้า แต่จะถือหลักการอยู่ร่วมกันและการแข่งขันกันอย่างสันติ

2. แนวโน้มภายในช่วงต้นทศวรรษที่ 1980 จนถึงต้นทศวรรษที่ 1990 สหภาพโซเวียตเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงแนวโน้มภายในต่างประเทศตั้งแต่ต้นทศวรรษที่ 1980 และหลังจากนั้น การเปลี่ยนแปลงจะมีการผันผวนอย่างรวดเร็วโดยมีนโยบายปรับปรุงประเทศคลาสนอสท์-เพรสตรอยกา (Glasnost and Perestroika) ซึ่งเป็นกุญแจเร่งให้เกิดการพัฒนาทั้งทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจเป็นตัวปัจจัยหลักนำมาซึ่งการผันแปรเศรษฐกิจและสังคมของสหภาพโซเวียต

2.1 สมัยหลังเบรษเนฟ ค.ศ. 1982-1984 ในช่วงนี้ผู้มีอำนาจสูงสุดในการกำหนดนโยบายต่างประเทศได้มีการเปลี่ยนแปลงถึง 2 ครั้ง ได้แก่ นายยูริ อันดรอปอฟ (Yuri Andropov) และต่อมาเป็นนายคอนสแตนติน เชอร์เนนโก (Konstantin Chernenko) โดยทั่วไปนโยบายต่างประเทศของสหภาพโซเวียตยังคงไม่เปลี่ยนแปลงในแง่ของหลักการ กล่าวคือ ความสัมพันธ์กับค่ายตะวันตกยังคงยืนชา และยังคงยึดมั่นในอุดมการณ์คอมมิวนิสต์سا噶ล

สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างสหภาพโซเวียตกับจีนคอมมิวนิสต์นั้นเริ่มดีขึ้น จนเห็นได้จากการมีผู้นำระดับสูงของจีนคอมมิวนิสต์เดินทางไปเยือนสหภาพโซเวียตเมื่อต้นค.ศ. 1984 ซึ่งเป็นการเยี่ยมเยือนครั้งแรกในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา

2.2 สมัยมิคาอิล กอร์บัชอฟ (Mikhail Gorbachev ค.ศ. 1984-1992) นโยบายต่างประเทศของสหภาพโซเวียตในสมัยนี้มีผลส่วนหนึ่งมาจากการนโยบายglasnost-เพรสตรอยกาซึ่งประกาศใช้เมื่อปี ค.ศ. 1988

glasnost (Glasnost) หมายถึง นโยบายเปิดประเทศให้เป็นประชาธิปไตยมากขึ้น เพรสตรอยกา (Perestroika) หมายถึง นโยบายปรับระบบเศรษฐกิจให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้น

มิคาอิล กอร์บัชอฟ

นโยบายglasnost-เพรสตรอยกาซึ่งเป็นนโยบายที่มี จุดมุ่งหมายเพื่อการปฏิรูปประเทศ โดยมีขั้นตอน เปิด-ปรับ ทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม แต่ทั้งนี้ยังคงไว้ซึ่งรูปแบบสังคมนิยม กล่าวคือ

(1) ทางด้านการเมือง จะมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกระบวนการทางการเมือง บางประการ อาทิ ปรับปรุงวิธีการเลือกตั้ง โดยพรรคคอมมิวนิสต์จะเสนอรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งให้มากขึ้น จนส่งผลให้ประชาชนมีโอกาสในการเลือกผู้แทนได้มากขึ้น เป็นต้น

(2) ทางด้านเศรษฐกิจ จะเปิดโอกาสให้อาชญากรรมทบทวนการประกอบการทางเศรษฐกิจมากขึ้น อาทิ จะเพิ่มจำนวนพื้นที่นาให้อาชญากรรมมากขึ้น เป็นต้น

(3) ทางด้านสังคม จะเปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับทราบเกี่ยวกับเหตุการณ์ในต่างประเทศมากขึ้น อนุญาตให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นที่ขัดแย้งกับรัฐบาลได้บ้าง เป็นต้น

นโยบายต่างประเทศของสหภาพโซเวียตในระยะนี้ จะให้ความสำคัญต่อการติดต่อและร่วมมือกับประเทศอื่น ๆ มากขึ้น จะลดความเข้มของนโยบายลัทธิคอมมิวนิสต์สากล จะยอมรับการอยู่ร่วมกันกับสังคมอื่น ๆ ที่มีลัทธิความเชื่อที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้น ในช่วงเวลาดังกล่าวที่ จึงมีการเจรจาและ商讨ความร่วมมือกับสหราชอาณาจักร สหรัฐอเมริกาและประเทศในค่ายเสรีประชาธิปไตยมากขึ้น การควบคุมประเทศในแถบยูโรปตะวันออกของสหภาพโซเวียตจะอ่อนตัวลง สหภาพโซเวียตไม่แทรกแซงตอขบวนการเรียกร้องความเป็นอิสระของบางประเทศในยูโรปตะวันออก ที่ไม่ต้องการอยู่ภายใต้การบงการของสหภาพโซเวียต และสิ่งที่เกิดขึ้นในช่วงทศวรรษที่ 1980-1990 คือ มีการล้มล้างอำนาจของรัฐบาลที่เป็นคอมมิวนิสต์ในหลายประเทศ เช่น โปแลนด์ โรมาเนีย เป็นต้น

การเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศของสหภาพโซเวียตในสมัยกอร์บัชอฟ ส่งผลกระหบต่อประเทศไทยด้วยเช่นกัน กล่าวคือ สหภาพโซเวียตได้ลดท่าทีแข็งกร้าวลงและได้แสดงเจตจำนงที่จะเป็นมิตรมากขึ้น จะเห็นได้จาก เมื่อต้นเดือนมีนาคม ค.ศ. 1990 นายนิโคล่า ริซคคอฟ (Nikolai Ryzhkov) นายกรัฐมนตรีของสหภาพโซเวียตได้เดินทางมาเยือนประเทศไทย

การดำเนินนโยบายต่างประเทศของสาธารณรัฐประชาชนจีน แนวโนบายต่างประเทศของสาธารณรัฐประชาชนจีนนับจากปี ค.ศ. 1949 เมื่อจีนแผ่นดินใหญ่ได้เปลี่ยนระบบการเมือง การปกครองเป็นลัทธิคอมมิวนิสต์แล้ว จนถึงปัจจุบัน จะมีลักษณะคล้ายตามการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองภายในประเทศและผกผันตามการดำเนินนโยบายต่างประเทศของประเทศสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียต การดำเนินนโยบายต่างประเทศของประเทศจีนคอมมิวนิสต์จึงพอแบ่งได้ช่วงเวลาดังนี้

1. **แนวโนบายระยะ ค.ศ. 1949–1954** ช่วงเวลา 5 ปี ค.ศ. 1949–1954 เป็นระยะเริ่มสร้างอำนาจของรัฐบาลจีนคอมมิวนิสต์ จีนคอมมิวนิสต์ได้ดำเนินนโยบายกระชับมิตรกับสหภาพโซเวียต กล่าวคือ ประธานเม่าเจ้อตุงเดินทางไปเยือนสหภาพโซเวียตพร้อมกับมีการลงนามในสนธิสัญญามิตรภาพสามสิบปี สถาบันสำคัญที่ผลักดันให้จีนคอมมิวนิสต์ต้องดำเนินนโยบายตั้งกล่าวเพรา “รัฐบาลคอมมิวนิสต์” ยังไม่มีความมั่นคง ไม่ว่าจะเป็นทางด้านการเมือง หรือเศรษฐกิจ กล่าวคือทางด้านการเมืองระยะ ค.ศ. 1949–1954 เป็นช่วงเวลาที่เพียงลื้นสุด สองครามกลางเมืองกับฝ่ายจีนคณะชาติ กลุ่มผู้นิยมจีนคณะชาติอาจยังมีอยู่ นอกจากนั้น สหรัฐอเมริกายังแสดงจุดยืนที่จะสนับสนุนรัฐบาลประชาธิปไตยของนายเจียงไคเช็คหรือ

ฝ่ายจีนคณะชาติ ความหวาดเกรงว่ารัฐบาลคอมมิวนิสต์จะถูกคุกคามจึงเกิดขึ้น ส่วนทางด้านเศรษฐกิจสาธารณรัฐประชาชนจีนมีสภาพทรุดโทรมทางเศรษฐกิจจนไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้อันเป็นผลมาจากการภาวะสังคมกลางเมืองและผลกระทบของสงครามโลกครั้งที่สองปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ สร้างภาพโโซเวียตได้ทำการช่วยเหลือแก่รัฐบาลจีนคอมมิวนิสต์เป็นอย่างมาก อาทิ การให้เงินกู้รัฐบาลและมีระยะปลดหนี้ ตลอดจนได้ส่งผู้เชี่ยวชาญสาขาต่าง ๆ รวมทั้งที่ปรึกษาทางการทหารจำนวนหนึ่งมาให้รัฐบาลจีน ความผูกพันระหว่างจีนคอมมิวนิสต์กับสหภาพโซเวียตจึงมีอย่างแน่นแฟ้นในช่วงนี้

ระยะเริ่มสร้างอำนาจ ค.ศ. 1949-1954 จึงเป็นช่วงเวลาที่รัฐบาลจีนคอมมิวนิสต์ให้ความสนใจต่อความมั่นคงทางการเมืองภายในประเทศด้วยการเร่งกำจัดผู้ไม่เห็นด้วยกับลัทธิคอมมิวนิสต์ หรือที่เรียก “ผู้ไม่ภักดี” ส่วนด้านความมั่นคงทางการเมืองระหว่างประเทศ จะเป็นการเร่งเพร่ขยายลัทธิคอมมิวนิสต์ไปสู่ประเทศอื่น ๆ โดยเฉพาะในเขตประเทศใกล้เคียงตามหลักการปฏิวัติคอมมิวนิสต์ จึงทำให้เกิดวิกฤตการณ์ทางการเมืองขึ้นในประเทศเกาหลีและเขตอินโดจีน

2. แนวนโยบายระยะ ค.ศ. 1955-1961 ในช่วงเวลาที่จีนคอมมิวนิสต์ มีความมั่นคงทางการเมืองภายในประเทศแล้ว รัฐบาลจึงให้ความสนใจในการพัฒนาเศรษฐกิจ ปรับปรุงด้านสังคมและวัฒนธรรม เป็นสำคัญ

อย่างไรก็ตาม การดำเนินนโยบายต่างประเทศ ยังไม่เป็นแนวทางเดียวกันตลอดระยะเวลา 6 ปี (ค.ศ. 1955-1961) กล่าวคือ ในช่วง 2 ปีแรก ค.ศ. 1955-1957 รัฐบาลจีนคอมมิวนิสต์ใช้นโยบายขยายความร่วมมือ อาทิ ยอมรับความเป็นกลางของประเทศโลกที่สาม ผู้นำโจวเอินไหลเข้าร่วมประชุมกับกลุ่มประเทศอาเซียนในการประชุมที่บันดุงประเทศอินโดนีเซีย เมื่อปี ค.ศ. 1956 เป็นต้น จึงจัดได้ว่าเป็นระยะที่รัฐบาลจีนคอมมิวนิสต์ดำเนินนโยบายประเด็นนี้ ประมาณ แต่ในปี ค.ศ. 1957-1961 รัฐบาลจีนคอมมิวนิสต์ได้ใช้นโยบายแข็งกร้าวอีกครั้งหนึ่ง กลับมาให้ความสำคัญการปฏิวัติคอมมิวนิสต์ จึงให้การสนับสนุนกระบวนการคอมมิวนิสต์ในพื้นที่ต่าง ๆ ระยะนี้เองทำให้จีนมีปัญหา กับประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ ჩิเบต และอินเดีย กล่าวคือ รัฐบาลจีนคอมมิวนิสต์ได้ส่งทหารเข้าปราบกบฏในชิเบตอย่างรุนแรง องค์ค่าไอลามะ ผู้นำทางศาสนาและการเมืองของชิเบตลี้ภัยไปพำนักระหว่างประเทศอินเดีย การที่รัฐบาลอินเดียให้ที่พักพิงกับองค์ค่าไอลามะครั้งนี้ได้สร้างความไม่พอใจให้กับรัฐบาลจีนคอมมิวนิสต์เป็นอย่างมาก ซึ่งความไม่พอใจของจีนคอมมิวนิสต์ที่มีต่อการที่อินเดียให้ความช่วยเหลือชิเบตจึงได้พัฒนาการภายเป็นกรณีพิพาทพร้อมแคนในปี ค.ศ. 1962 และต่อมาถึงแม้ว่าวิกฤตการณ์ทางการทหารจะยุติลง แต่กรณีครั้งนั้นก็ได้มีผลทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างจีนคอมมิวนิสต์และอินเดียเสื่อมทรามลงเป็นอย่างมาก

อนึ่ง ระยะ ค.ศ. 1957-1961 อีกเช่นกัน ที่เริ่มปรากฏให้เห็นถึงความขัดแย้งระหว่างผู้นำจีนคอมมิวนิสต์กับผู้นำสหภาพโซเวียต

3. แนวนโยบายระยะ ค.ศ. 1961-1965 ระยะ ค.ศ. 1961-1965 เป็นช่วงเวลาที่ลักษณะการเมืองระหว่างประเทศเป็นรูปแบบ 3 ข้อข่านложย่างเด่นชัด จีนคอมมิวนิสต์ดำเนินนโยบายเป็นอิสระจากสหภาพโซเวียต และนอกจากนั้นยังพร้อมที่จะแข่งขันด้วย ในการเสริมนโยบายดังกล่าวนี้ จีนคอมมิวนิสต์ใช้วิธีการหาความร่วมมือ หรือสร้างพันธมิตรกับกลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนาทั้งหลายในเอเชีย เอฟริกา และلاتินอเมริกา ทั้งนี้โดยสร้างกระแสความรู้สึกต่อต้านลัทธิจักรพรรดินิยมไปพร้อม ๆ กับการให้ความช่วยเหลือต่อประเทศเหล่านี้ อาทิ ให้ความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจและการเมืองแก่ปากีสถาน อัฟغانิสถาน พม่า ครีสต์แลนด์ และให้ความช่วยเหลือทางการทหารแก่เวียดนามเหนือ

นโยบายการแสดงทางแนวร่วมของจีนคอมมิวนิสต์มีเป้าหมายไปสู่กลุ่มประเทศที่พัฒนาทางอุตสาหกรรมด้วย อาทิ กลุ่มประเทศภูมิภาคยูโรปตะวันตก แคนาดา ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ วิธีการที่ใช้กับกลุ่มประเทศที่พัฒนาทางอุตสาหกรรมจะเป็นเรื่องของการติดต่อค้าขาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเทศพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรมดังกล่าวจะขายอุปกรณ์ทางด้านอุตสาหกรรมให้แก่จีน การดำเนินนโยบายสร้างมิตรประเทศเช่นนี้ นอกจักทำให้จีนคอมมิวนิสต์มีมิตรเพิ่มขึ้นแล้วยังได้รับเสียงสนับสนุนให้เข้าเป็นสมาชิกองค์การสหประชาติ ในปี ค.ศ. 1965 โดยในที่ประชุมมีประเทศให้เสียงสนับสนุนถึง 47 เสียง มีเสียงคัดค้าน 49 เสียง ส่วนประเทศที่ไม่ออกเสียงมีเพียง 3 ประเทศเท่านั้น

ในปี ค.ศ. 1965 ได้มีการปฏิวัติวัฒนธรรมเกิดขึ้นในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน กระแสดงสังคมเกิดความกดดันขึ้นอีกรั้งหนึ่ง อันได้แก่ เรื่องการต่อสู้ระหว่างชนชั้น ความขัดแย้งอุดมการณ์ทางการเมือง และการใช้ความรุนแรง ระยะนี้เองมีเจ้าตุน และผู้สนับสนุนที่สำคัญ เช่น นางเจียงซิง และเหยาเหวินหยวนได้ปลุกระดมนิสิตนักศึกษา ทำการก่อตั้งขบวนการเด็กการต (Red Guard) ขึ้น ทำหน้าที่เป็นแนวหน้าในการปฏิวัติสังคมจีน มีการรณรงค์ต่อต้านและประนามผู้ที่มีอำนาจอยู่เบื้องหลังแก้ไขความผิดพลาดทางทฤษฎีแก้ (Revisionism)

การดำเนินนโยบายต่างประเทศของรัฐบาลจีนคอมมิวนิสต์ในยุคปฏิวัติวัฒนธรรม จะมีความเข้มกร้าว มีการเข้าแทรกแซง ให้ความช่วยเหลือขบวนการปฏิวัติในประเทศกำลังพัฒนา สนับสนุนการใช้สังคมกองโจร ในช่วงนี้เองที่สังคมเมืองเวียดนาม ตลอดจนการสู้รบที่พื้นที่อินโดจีนเพิ่มความรุนแรงขึ้น อย่างไรก็ตาม เมื่อว่าจีนคอมมิวนิสต์จะดำเนินนโยบายแข็งกร้าว ในช่วงนี้ แต่รัฐบาลจีนคอมมิวนิสต์ก็มิได้ให้ความช่วยเหลือในด้านอาวุธแก่ประเทศที่จีนคอมมิวนิสต์สนับสนุนมากนัก

4. แนวนโยบายระยะ ค.ศ. 1965-1976 นโยบายการปฏิรัติวัฒนธรรมส่งผลเสียหายต่อประเทศจีนคอมมิวนิสต์ wegen หลายประการทำให้เกิดความไม่สงบทางการเมืองภายในประเทศ การถดถอยทางเศรษฐกิจและภาพพจน์ของประเทศในสายตาของชาวโลกที่ไม่ดีนักอีกด้วย นโยบายการปฏิรัติวัฒนธรรมจึงถูกกลับไป ผู้นำจีนคอมมิวนิสต์ได้พยายามสร้างความสงบเรียบร้อย และฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศที่เสียหายในช่วงของการปฏิรัติวัฒนธรรมให้กลับคืนดีขึ้น

ระหว่าง ค.ศ. 1965-1976 ได้มีเหตุการณ์หลายอย่างเกิดขึ้นที่จะมีผลต่อการปรับนโยบายทางการเมืองและการต่างประเทศของจีนคอมมิวนิสต์ กล่าวคือ ในส่วนของค่ายคอมมิวนิสต์ จีนคอมมิวนิสต์เกิดปัญหาข้อพิพาทตามแนวชายแดนกับสหภาพโซเวียต การใช้นโยบายหลักการเบรสนเนฟ (Brezknef Doctrine) ที่กล่าวถึงการมีสิทธิแห่งชาติของสหภาพโซเวียตต่อประเทศคอมมิวนิสต์อื่น ๆ สำหรับการเปลี่ยนแปลงในค่ายเสรีประชาธิปไตย ได้แก่ การเพิ่งบทบาทของญี่ปุ่นและประเทศในภูมิภาคดูโรปตะวันตก การเมืองระหว่างประเทศได้เปลี่ยนจาก รูปแบบ 2 ขั้วอำนาจมาเป็นหลายขั้วอำนาจ (Multi-Polar) เหตุการณ์ต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยผลักดันให้จีนคอมมิวนิสต์ปรับนโยบายต่างประเทศของตนเอง นโยบายต่างประเทศแบบแข็งกร้าวจึงถูกเลิกไปในที่สุด ดังนั้น ระยะต้นของทศวรรษที่ 1970 จีนคอมมิวนิสต์ได้กลับมาใช้นโยบายสร้างมิตรประเทศอีกครั้ง ได้เริ่มสร้างความสัมพันธ์ทางการทูตกับแคนาดา ในปี ค.ศ. 1970 ได้เชิญทีมบิ๊งปองของสหรัฐอเมริกาไปเยือนจีน เป็นการเริ่ม “การทูตบิงปอง” จนนำไปสู่การเจรจาลับกับนายคิลตซิงเจอร์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของสหรัฐ และระหว่างวันที่ 21-28 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1971 ประธานาธิบดีนิกสันได้เดินทางไปเยือนจีนคอมมิวนิสต์อย่างเป็นทางการ และได้มีการออกแถลงการณ์ร่วม มีชื่อว่า แถลงการณ์เซี่ยงไฮ้ (Shanghai Communique) ซึ่งจะเป็นรากฐานของการปรับความสัมพันธ์ของสองประเทศ จีนคอมมิวนิสต์และสหรัฐอเมริกา ให้กลับคืนสู่ระดับปกติในเวลาต่อมา

ค.ศ. 1971 จีนคอมมิวนิสต์ได้เข้ามาเป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ หลังจากนั้น ประเทศต่าง ๆ ได้เปิดความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการกับจีนคอมมิวนิสต์ ส่วนประเทศไทยได้เปิดความสัมพันธ์กับจีนคอมมิวนิสต์ ในปี ค.ศ. 1975

5. แนวนโยบายระยะ ค.ศ. 1976-1979 ระหว่าง ค.ศ. 1976-1979 เป็นระยะเวลาของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองภายในประเทศครั้งใหญ่ กล่าวคือ นายโจวเอินไหล และแม่เจ้อตุง ได้ลั่นธีวิตลงในปี ค.ศ. 1976 การสูญเสียผู้นำระดับสูงลงในเวลาไม่ถี่เกินได้นำไปสู่การแย่งชิงอำนาจแองในพรรคอมมิวนิสต์ กลุ่มอำนาจที่ต่อสู้กันคือกลุ่มของนางเจียงซิง ภริยาหมายของแม่เจ้อตุงกับพวก มีชื่อเรียกว่า “แก๊งสี่คน” (Gang of Four) กับกลุ่มของนายหว่า โกะฟง และเตี๋ยวดิง

นายเต็ง เลี้ยงผิง

กลุ่มนายหว่าโก๊ะฟงและเต็งเลี้ยงผิงเป็นฝ่ายมีชัยในการต่อสู้ทางการเมืองครั้งนี้ รัฐบาลจีนคอมมิวนิสต์ในยุค “หว่า-เต็ง” ได้ใช้นโยบายพัฒนาประเทศมีชื่อเรียกว่า “สี่ทันสมัย (Four Modernization)” ได้แก่ การมุ่งพัฒนาด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระบวนการสนับสนุนนโยบายสิ่งทันสมัยให้บรรลุผล ผู้นำยุค “หว่า-เต็ง” ได้ดำเนินการปฏิวัติโครงสร้างทางการปกครองของรัฐบาลกลางและองค์การจัดตั้งต่าง ๆ ของพระองค์ โดยมีเจตนาลดปริมาณข้าราชการและผู้ปฏิบัติงานในระดับสูงลง 1 ใน 3 สร้างระบบเกษตรณอายุ เพื่อให้คนรุ่นใหม่ให้ได้เข้ามารับช่วงงานต่อไป ทำการปรับปรุงโครงสร้างเศรษฐกิจ ที่สำคัญได้ประกาศยกเลิกระบบคอมมูน และได้นำระบบสหกรณ์เข้ามาใช้แทน

ด้านการเมืองต่างประเทศของยุคเปลี่ยนผู้นำจะเป็นไปในแนวความคิดของเต็งเลี้ยงผิง กล่าวคือโดยภาพรวม จีนคอมมิวนิสต์ ดำเนินนโยบายผูกมิตรกับประเทศที่กำลังพัฒนา แต่ก็ยังรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับประเทศที่พัฒนาแล้ว ทั้งนี้เป็นผลจากความเชื่อในทฤษฎีสามโลก (Theory of Three World) กล่าวคือ ผู้นำจีนคอมมิวนิสต์มีแนวความคิดว่า ประเทศในโลกแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มหรืออาจเรียกได้ว่า “สามโลก” ดังนี้

โลกที่หนึ่ง ประกอบด้วยประเทศอภิมหาอำนาจ คือสหรัฐอเมริกา กับสหภาพโซเวียต “ที่เป็นประเทศจักรวรรดินิยม” ซึ่งมุ่งแต่จะครอบงำประเทศอื่น ๆ อภิมหาอำนาจทั้งสองประเทศ จึงเป็นศัตรุของประชาชนในโลก

โลกที่สอง ประกอบด้วยกลุ่มประเทศ “จักรวรรดินิยมชั้นรอง” อันได้แก่ ประเทศในภูมิภาคยุโรปตะวันตก แคนาดา ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และอิกบานาประเทศในภูมิภาคยุโรปตะวันออก

โลกที่สาม ประกอบด้วยประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลาย ทั้งที่อยู่ในภูมิภาคเอเชีย แอฟริกา และอเมริกา

ประเทศสาธารณรัฐประชาชนก็จัดอยู่ใน “โลกที่สาม” เช่นกัน ซึ่งตามความคิดของจีนคอมมิวนิสต์ “โลกที่สาม” เป็นกลุ่มประเทศที่มีพลังปฏิวัติ และมีพลังมากพอที่จะกระทำการเปลี่ยนแปลงระบบการเมืองระหว่างประเทศได้ ทว่าจะเป็นการเดี๋มากขึ้น ถ้ากลุ่มประเทศโลกที่สามสามารถหาแนวร่วมจากประเทศ “โลกที่สอง” ได้

๖. แนวโน้มรายระยะ ค.ศ. 1980-ปัจจุบัน ในคราวราชที่ 1980 และคราวราช 1990 เป็นยุคที่จีนคอมมิวนิสต์ได้รับการยอมรับจากประเทศโลก ทั้งในฐานะที่เป็นสมาชิกประเทศหนึ่ง และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในฐานะที่เป็นมหาอำนาจประเทศหนึ่งของโลก

การเปลี่ยนสถานภาพของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนในสังคมโลกเป็นผลมาจากการพัฒนาภายในประเทศของจีน กล่าวคือ จากนโยบายการปฏิรูปเศรษฐกิจเมื่อปี ค.ศ. 1976 เป็นต้นมา เศรษฐกิจมวลรวมของประเทศเพิ่มขึ้น จีนคอมมิวนิสต์ส่งผลค้าไปขายต่างประเทศมากขึ้น การเติบโตทางเศรษฐกิจเหล่านี้ส่งผลให้จีนคอมมิวนิสต์มีเงินสำรองต่างประเทศเป็นอันดับ 6 ของโลก ทำให้ความหวังของจีนที่จะเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจใหญ่ที่สุดของโลกในต้นคริสต์ศตวรรษที่ 21 มีแนวโน้มที่จะเป็นไปได้

การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของจีนคอมมิวนิสต์สร้างความกังวลต่อชาโลกเช่นกัน ด้วยเกรงว่ารัฐบาลจีนคอมมิวนิสต์จะใช้ความมั่นคงไปในทางสะสมกำลังอาวุธยุทธศาสตร์ ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อความสันติภาพของโลกได้ และเมื่อสหภาพโซเวียตล่มสถาlayลงในปี ค.ศ. 1991 จีนคอมมิวนิสต์จึงดูเสมือนมีบทบาทมากขึ้น อาจเป็นด้วยเหตุนี้ จีนคอมมิวนิสต์จึงถูกจับตามองจากประเทศมหาอำนาจอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากสหรัฐอเมริกา

ลักษณะความสัมพันธ์ต่างประเทศภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2

ลักษณะความสัมพันธ์ต่างประเทศภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จนถึงปัจจุบัน แบ่งออกได้เป็น 4 ระยะ กล่าวคือ

1. ระยะที่ 1 ค.ศ. 1947–1949 ระยะนี้ได้ชื่อว่าเป็นยุคสงครามเย็น สงครามเย็น (Cold War) หมายถึง สภาพความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่มีลักษณะตึงเครียด มีการดำเนินนโยบายเผชิญหน้ากันระหว่างประเทศกิม豪อำนาจ สหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียต แต่ก็ มีได้มีการประการสังคม หรือ ทำส่วนหมู่ที่มีการรับในนามรับ ภาวะสังคมเย็นอยู่ ในช่วงเวลาสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 จนถึงประมาณทศวรรษที่ 1960

สาเหตุที่ผลักดันให้เกิดภาวะสังคมเย็น

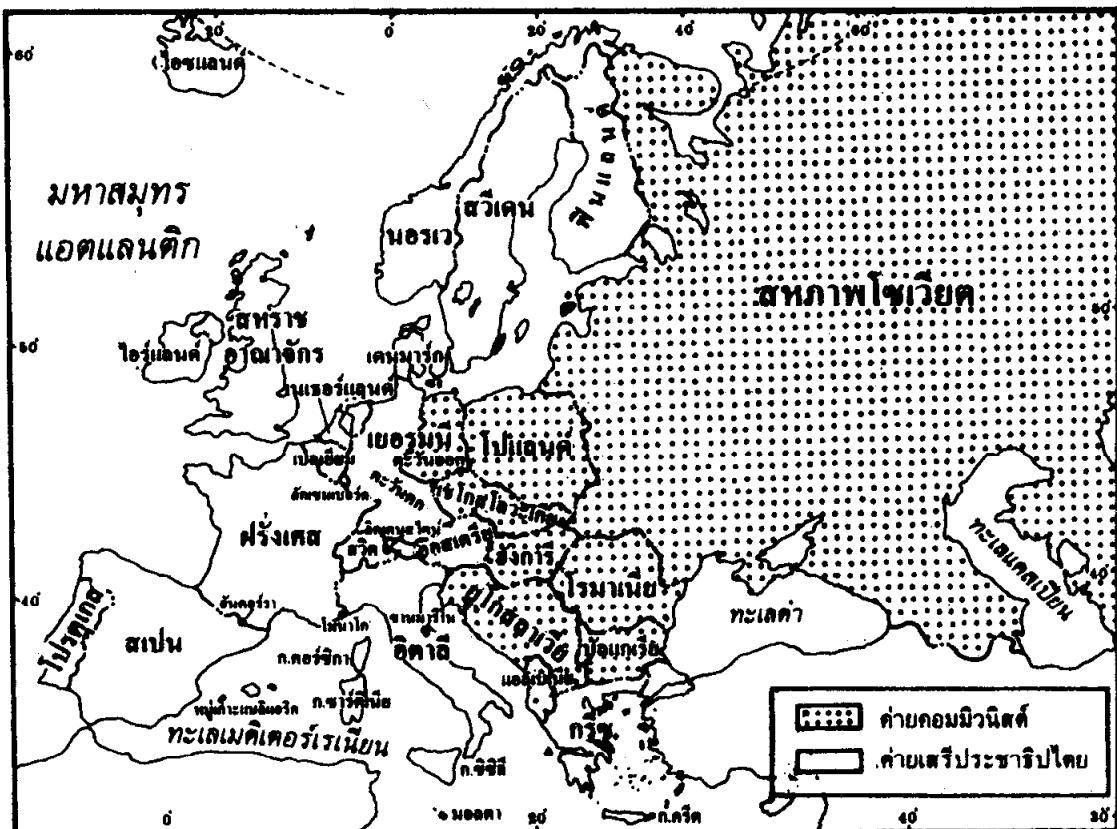
1. เกิดจากความขัดแย้งทางอุดมการณ์ทางการเมืองระหว่างสหราชอาณาจักรกับ สหภาพโซเวียต กล่าวคือ สหราชอาณาจักรเชื่อในระบบการเมืองการปกครองประชาธิปไตยส่วน สหภาพโซเวียตเชื่อในลัทธิคอมมิวนิสต์

2. เกิดจากการที่ประเทศกิม豪อำนาจหั้งสองดำเนินนโยบายแข่งขันกันเพื่อจะ ครอบความเป็นผู้นำในทุกๆ องค์กร

ยุคสังคมเย็นเป็นช่วงเวลาของการต่อสู้ทางการเมือง ระหว่างสหราชอาณาจักรกับ สหภาพโซเวียต การต่อสู้จะเน้นเรื่องอุดมการณ์ทางการเมืองเป็นสำคัญ ระหว่างลัทธิประชาธิปไตย กับลัทธิคอมมิวนิสต์ ภูมิภาคยุโรปตะวันออกเป็นเขตวิกฤตในช่วงสังคมเย็นระยะต้น องค์กร คอมинтерน (Comintern) ของค่ายคอมมิวนิสต์มีบทบาทมาก เมื่อถึงระยะที่ 1 ประเทศใน ทวีปยุโรปจะแบ่งเป็น 2 ค่าย โดยสหภาพโซเวียตประสบผลในการขยายอำนาจเข้าไปในประเทศ ต่าง ๆ ของยุโรปตะวันออก ซึ่งได้แก่ แอลบานี บัลแกเรีย ยังการ์ โปแลนด์ เยอรมันีตะวันออก โรมาเนีย และเซกโกลัวเกีย จะปกครองประเทศด้วยระบบคอมมิวนิสต์

การขยายอำนาจของประเทศกิม豪อำนาจ โดยสหราชอาณาจักร มีอิทธิพลในเขต ยุโรปตะวันตก สหภาพโซเวียตมีอิทธิพลในเขตยุโรปตะวันออก ดูจะเป็นที่พอใจของประเทศผู้นำ หั้งสอง กล่าวคือ ฝ่ายตะวันตกพยายามที่สามารถกัดกันไม่ให้สหภาพโซเวียตขยายเขตอำนาจ ออกนอกกลุ่มประเทศยุโรปตะวันออก ส่วนสหภาพโซเวียตก็ดูจะพยายามที่ยังรักษาประเทศใน ยุโรปตะวันออกให้อยู่ภายใต้อิทธิพลอยู่ได้ต่อไป

2. ระยะที่ 2 ค.ศ. 1950–1960 ความสัมพันธ์ต่างประเทศระยะที่ 2 นี้ยังจดอยู่ใน ยุคสังคมเย็น สิ่งเปลี่ยนแปลงสำคัญที่เกิดขึ้น ได้แก่ การขับสู้อำนาจของพรรคคอมมิวนิสต์ ในประเทศจีน ระยะนี้ความกดดันทางการเมืองระหว่างประเทศจึงอยู่ในอุ่นเชี่ยว มีใช้ภูมิภาค ยุโรปดังเช่นในระยะที่หนึ่ง ทั้งนี้เพราะการขยายอิทธิพลของค่ายคอมมิวนิสต์จะมีจีนคอมมิวนิสต์

แผนภาพแสดงเขตอิทธิพลของประเทศอภิภมหาอำนาจ

เป็นหัวหอกสำคัญ ในช่วงทศวรรษที่ 1950 ได้เกิดวิกฤตการณ์ขึ้นหลายแห่งของภูมิภาคเอเชีย อาทิ สงครามเกาหลี สงครามเวียดนาม การขยายอิทธิพลของจีนคอมมิวนิสต์ในჩინเสียง ตลอดจนมี การส่งสายลับ การให้การสนับสนุนด้านการเงิน และอาวุธยุทโธปกรณ์ เพื่อให้เกิดการก่อการ ด้านการเมือง ในอีกหลายประเทศ ด้วยจุดประสงค์ที่จะขยายอิทธิพลและอุดมการณ์ลัทธิ คอมมิวนิสต์

อย่างไรก็ตาม ภาวะสงครามเย็นในภูมิภาคยุโรปยังมีอยู่ ดังจะเห็นได้ว่าภูมิภาคยุโรป มีความไม่สงบเกิดขึ้นในหลายแห่ง กล่าวคือ วิกฤตการณ์ในโปแลนด์และยังการเมือง ค.ศ. 1956 ในเชโกสโล伐เกีย ค.ศ. 1968 และมีการสร้างกำแพงเบอร์ลินเมื่อ ค.ศ. 1961 ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ ของการแข่งขันของประเทศอภิภมหาอำนาจ หรือการแข่งขันของค่ายการเมืองทั้งสอง แลกกล่าวโดยสรุปถึงวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นในยุโรปตะวันออกครั้งนี้ ถือได้ว่าเป็นความล้มเหลว ในการรักษาอำนาจของสหภาพโซเวียตในภูมิภาคยุโรป

3. ระยะที่ 3 ประมาณทศวรรษที่ 1960 และระยะนี้ได้ชื่อว่าเป็นระยะของ “การอยู่ร่วมกันโดยสันติ”

“การอยู่ร่วมกันโดยสันติ” (Peaceful Co-existence) เป็นลักษณะความสัมพันธ์ต่างประเทศแบบไม่เผชิญหน้า จะเปิดความสัมพันธ์ฉันทมิตรต่อกัน ถึงแม้ว่าอุดมการณ์ทางการเมืองจะยังคงมีความแตกต่างกัน

นโยบาย “การอยู่ร่วมกันโดยสันติ” เป็นนโยบายของประธานาธิบดีนิกิตा ครุสเชฟ (Nikita Khrushchev) ของสหภาพโซเวียต ทั้งนี้ ครุสเชฟมีแนวคิดเบื้องหลังที่ว่า การต่อสู้ระหว่างค่ายทั้งสองที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองต่างกันนี้ สามารถเอาชนะกันได้โดยไม่ต้องใช้กำลังดังนั้นนโยบาย “การอยู่ร่วมกันโดยสันติ” จึงจัดเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการต่อสู้ระหว่างค่ายคอมมิวนิสต์กับค่ายเสรีประชาธิปไตย

การปรับกลยุทธ์ทางการทูตของฝ่ายสหภาพโซเวียตในครั้งนี้ สืบเนื่องจากความแตกแยกที่เกิดขึ้นในค่ายคอมมิวนิสต์ ระหว่างสหภาพโซเวียตกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลีน หรือจีนคอมมิวนิสต์

4. ระยะที่ 4 เป็นช่วงเวลาในคริสต์ทศวรรษที่ 1970 จนถึง 1980 ยุคนี้ได้ชื่อว่า “ยุคแห่งการผ่อนคลายความตึงเครียด (Detente)* ” การผ่อนคลายความตึงเครียด” หมายถึงสภาพความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ตระหนักขึ้นกับสภาพซึ่งเรียกันโดยทั่วไปว่า “สุกรรมเย็น” ซึ่งเป็นสภาพความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่มีความตึงเครียด

ยุคแห่งการผ่อนคลายความตึงเครียดเริ่มขึ้นตั้งแต่คริสต์ทศวรรษที่ 1970 การดำเนินนโยบายต่างประเทศในช่วงนี้ มหานำมาจมุ่นหวังจะสร้างบรรยายกาศที่จะนำไปสู่ความสัมพันธ์ฉันทมิตร เป็นการแสดงออกถึงความเต็มใจของบรรดาประเทศต่าง ๆ ที่จะแก้ไขข้อขัดแย้ง ตลอดจนข้อพิพาทด้วยสันติวิธี การให้ความไว้วางใจกัน พร้อมทั้งการเต็มใจที่จะยอมรับรองผลประโยชน์อันชอบธรรมของอีกฝ่ายหนึ่ง ด้วยเหตุนี้ สาธารณรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียต จึงสามารถเจรจาบรรลุข้อตกลงในหลายเรื่องด้วยกัน กล่าวคือ

1. สัญญาจำกัดจรวดขีปนาวุธ ABM (Anti-Ballistic Missile System)
2. ทำข้อตกลงชั่วคราวเพื่อร่วมมือกันที่จะจำกัดอาวุธเพื่อการรุกราน
3. ทำข้อตกลงเพื่อร่วมมือกันในเรื่องที่จะป้องกันปัญหาสิ่งแวดล้อม
4. ทำข้อตกลงในเรื่องการวิจัยการแพทย์และสาธารณสุข
5. ทำข้อตกลงในเรื่องการค้นคว้าในอวกาศ
6. ทำข้อตกลงในด้านวิทยาศาสตร์และเทคนิควิทยา
7. ทำข้อตกลงที่จะป้องกันการเกิดเหตุในทะเลหลวงและในอากาศเหนืออัตโนมัติ ทั้งสองประเทศ
8. ทำข้อตกลงตั้งคณะกรรมการค้ำร่วมของสาธารณรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียต

*นักวิชาการบางท่านได้รวมลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในระยะที่ 3 และระยะที่ 4 ไว้ด้วยกัน

บรรยายการของความเป็นมิตรและความเข้าใจกัน ระหว่างผู้นำค่ายเสรีประชาธิปไตย กับผู้นำค่ายคอมมิวนิสต์ เท็นได้จากการผลัดกันไปเยือนประเทศของอีกฝ่ายหนึ่งของผู้นำ หั้งสอง กล่าวคือ ค.ศ. 1972 ประธานาธิบดีนิกลันไปเยือนสหภาพโซเวียตและ ค.ศ. 1973 ประธานาธิบดีเบรสนเฟเดินทางไปเยือนสหรัฐอเมริกา เป็นต้น

สาเหตุสำคัญที่นำไปสู่การใช้นโยบายผ่อนคลายความตึงเครียด

1. เกิดการแตกแยกในกลุ่มประเทศคอมมิวนิสต์ กล่าวคือ ความแตกแยกของจีนคอมมิวนิสต์จากสหภาพโซเวียต การแสดงตัวเป็นคอมมิวนิสต์อิสระของญี่ปุ่นและเวียดนาม แอลเบเนียให้การสนับสนุนจีนคอมมิวนิสต์อย่างเปิดเผย เป็นต้น สภาพของความแตกแยกเช่นนี้ ได้ทำให้ความไม่สงบของค่ายคอมมิวนิสต์ลดน้อยลงในสายตาของฝ่ายตะวันตก ขณะเดียวกัน สภาพความแตกแยกดังกล่าว มีผลลัพธ์จูงให้สหภาพโซเวียตมีความสนใจจะแสวงหาความสัมพันธ์ฉันมิตรกับค่ายเสรีประชาธิปไตย

2. ความเจรจาภายนอกของอาชูนิวเคลียร์ กล่าวคือ เทคโนโลยีข้อมูลใหม่ในการผลิตอาชูนิวเคลียร์ที่มีประสิทธิภาพสูงมาก และต่างฝ่ายต่างมีอาชูนิวเคลียร์ในครอบครองจำนวนหนึ่ง ในระดับที่ว่าถ้าสังหารมิวิเศียร์เกิดขึ้น ทุกสิ่งทุกอย่างในโลกนี้จะพังทลายลง หมดสิ้น ซึ่งจะไม่มีผู้ชนะจะมีแต่ผู้แพ้เท่านั้น การใช้นโยบายเผชิญหน้าดังในยุคสงครามเย็น จึงมีความเสี่ยงสูงต่อการเกิดสังหารมิวิเศียร์ การหลีกเลี่ยงการใช้นโยบายเผชิญหน้ากันจึงเกิดขึ้น

การแบ่งโลกเป็นสองค่าย

ผลของสงครามเย็น ที่ประเทศอภิมหาอำนาจของโลกในขณะนั้นดำเนินนโยบายระหว่างประเทศเผชิญหน้ากัน สภาพการเมืองระหว่างประเทศจึงแบ่งออกเป็น 2 ค่าย ได้แก่ ค่ายเสรีประชาธิปไตย มีสหรัฐอเมริกาเป็นผู้นำ และค่ายคอมมิวนิสต์มีสหภาพโซเวียตเป็นผู้นำ ในระยะของสงครามเย็นนี้ ภูมิภาคยุโรปถือว่าเป็นภูมิภาคที่มีการดำเนินนโยบายเผชิญหน้ารุนแรงที่สุด

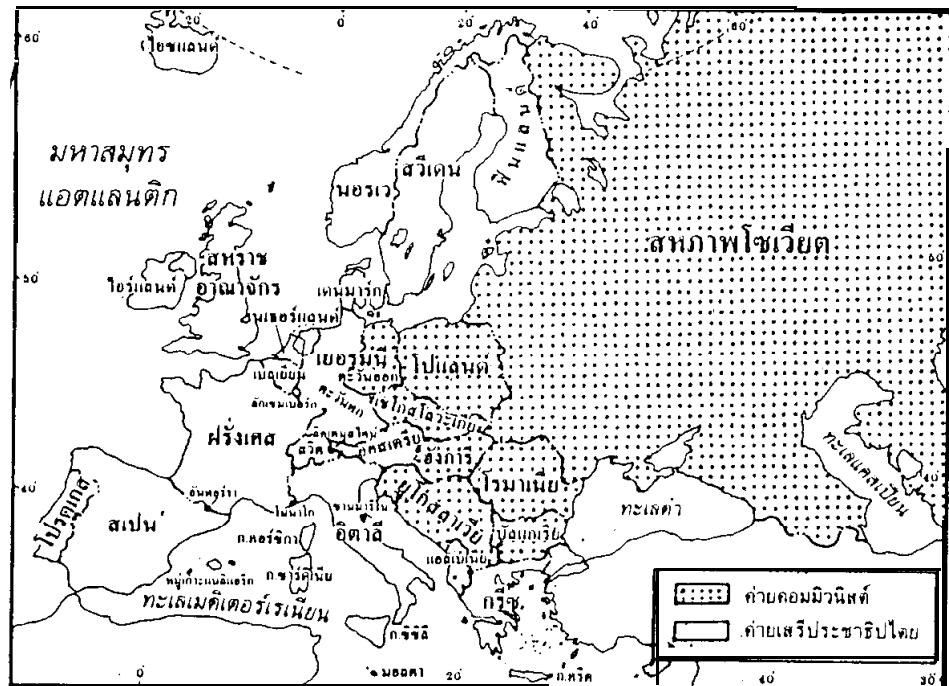
วิธีการที่ถูกนำมาใช้สนองตอบนโยบายเผชิญหน้ากันในยุคของสงครามเย็นประกอบด้วย

1. การเพิ่มอัตรากำลังพล โดยเฉพาะอย่างยิ่งกำลังกองทัพบกในภูมิภาคยุโรปตะวันออก หรือค่ายคอมมิวนิสต์กับภูมิภาคยุโรปตะวันตก หรือค่ายเสรีประชาธิปไตย

2. การเพิ่มอาชู อาทิ เครื่องบินรบ รถถัง ปืนต่อสู้อากาศยาน ตลอดจนอาชูสงครามที่ทรงประสิทธิภาพรูปแบบต่าง ๆ

3. การเพิ่มอาชูนิวเคลียร์ สหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียตทำการทดลองและสร้างอาชูนิวเคลียร์หลายชนิด และได้มีการนำอาชูนิวเคลียร์บางชนิดไปติดตั้งเผชิญหน้ากัน

ในภูมิภาคยุโรปอีกด้วย เช่น จรวดติดหัวรบนิวเคลียร์พิสัยใกล้ ถูกติดตั้งไว้ทั้งในเขตยุโรปตะวันออก และยุโรปตะวันตก

แผนภาพแสดงเขตอิทธิพลของประเทศอภิมหาอำนาจ

ดุลแห่งความกลัว (Balance of Terror) ประเทศอภิมหาอำนาจจะสมอาวุธนิวเคลียร์ในหลายรูปแบบ และมีเป็นจำนวนมาก จนถึงระดับที่กล่าวได้ว่า ถ้ามีการทำสงครามนิวเคลียร์ กันขึ้นจริง อาณานิพัทธ์ของอาวุธนิวเคลียร์เหล่านี้จะสามารถทำลายสิ่งมีชีวิตทั้งสิบบนโลกได้ ด้วยความรุนแรงยิ่งกว่าเดิม ทำให้ความล้มเหลวของประเทศอยู่ในสภาพ “ดุลแห่งความกลัว” ซึ่งมีผลให้ประเทศอภิมหาอำนาจไม่กล้าเลี่ยงที่จะทำสงครามนิวเคลียร์กัน และการประลองอำนาจ ถึงสุดยอดไปแสดงออกในรูปแบบคืน ๆ เช่น สองครั้งย่อใหญ่ในระดับห้องถีน

การลดกำลังรบ การเจรจาเพื่อนำไปสู่ “การลดกำลังรบ” จัดได้ว่าเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการประสานผลประโยชน์ทางการเมืองระหว่างประเทศ และเป็นการลดการแข่งขันทางการเมืองระหว่างประเทศ ยิ่งกว่าที่ “การลดกำลังรบ” ยังสามารถใช้เป็นเครื่องมือหรือวิธีการป้องกันสงครามได้อีกด้วย

การลดกำลังรบ (disarmament) หมายถึง การจำกัดอาวุธในการรบ และจำกัดกำลังที่ใช้ในการรบ

การจำกัดอาชุธ หมายถึง การวางแผนการการใช้อาชุธ ซึ่งได้แก่ ชนิด และจำนวนของอาชุธ

การจำกัดกำลัง หมายถึง การวางแผนการการใช้จำนวนของกำลังทหาร

ปัจจัยที่นำไปสู่แนวความคิดร่วมที่จะทำการจำกัดอาชุธยุทธศาสตร์ คือ การตระหนักถึงภัยอันร้ายแรงของอาชุธประมาณ และอาชุธนิวเคลียร์รุคใหม่ อาชุธประมาณจะทำลายชีวิตมนุษย์ ทำลายอาคารบ้านเรือน แสวงมั่นตภาพรังสีของอาชุธประมาณจะทำลายชีวิตมนุษย์ ทำลายอาคารบ้านเรือน แสวงกัมมันตภาพรังสีของอาชุธประมาณจะทำให้คนพิการ เป็นสาเหตุของโรคหลายอย่าง เช่น โลหิตเป็นพิษ ทำให้เด็กที่อยู่ในครรภ์มารดาถูกตายเป็นเด็กปัญญาอ่อน และอื่น ๆ ส่วนอาณานุภาพของอาชุธนิวเคลียร์นั้นร้ายแรงมากขึ้นไปอีกถึงขนาดที่จะทำลายชีวิตมนุษย์ สิ่งที่มีชีวิตทั้งหลาย ตลอดจนอาคารบ้านเรือนและวัตถุอื่น ๆ ลงได้หมดล้วน สรุปรวมนิวเคลียร์จะไม่มีผู้แพ้หรือผู้ชนะ ทุกสิ่งจะถูกทำลายไปสิ้น ดังเช่นที่เกิดขึ้นกับประเทศญี่ปุ่นเมื่อระยะปลายของสงครามโลกครั้งที่ 2

ในครั้งนั้น สร้างรูปเมริกาที่ระเบิดประมาณที่ประเทศญี่ปุ่นรวม 2 ครั้ง

ครั้งที่ 1 ทิ้งที่อิริชima วันที่ 6 สิงหาคม ค.ศ. 1945 (พ.ศ. 2488) โดยใช้เครื่องบินบี -29 ชื่อ เอโนลา เกย์ ลูกเรเบิดชื่อ “ลิตเตล บอย” เมื่อทิ้งระเบิดในครั้งนั้นมีผลให้คนเสียชีวิตทันทีประมาณ 140,000 คน

ครั้งที่ 2 ทิ้งที่นางชา基 บนเกาะคิวชู อยู่ทางตอนใต้ของญี่ปุ่นเช่นกัน ลูกเรเบิดที่นำมาทิ้งในครั้งนี้ ชื่อ “แฟต แมน” ในครั้งนี้มีผลให้คนเสียชีวิตทันทีประมาณ 70,000 คน

ทางการญี่ปุ่นระบุว่า มีคนญี่ปุ่นในเมืองทั้งสองสิ้นชีวิตด้วยโรคหลายอย่างอันเนื่องมาจากการกัมมันตภาพรังสีประมาณ 300,000 คน เมื่อสิ้นเดือนมีนาคม ค.ศ. 1980 กระทรวงสาธารณสุขและสวัสดิการของญี่ปุ่นแถลงว่า จำนวนผู้ประสบเคราะห์กรรมจากลูกเรเบิดประมาณครั้งนี้มีประมาณ 371,944 คน นอกจานั้น เด็กที่อยู่ในครรภ์มารดาที่ได้รับรังสีแคมมาเมื่อกีดมาจะมีศีรษะเล็กลีบและปัญญาอ่อน ด้วยเหตุดังกล่าวเหล่านี้แนวความคิดที่จะดำเนินการจำกัดอาชุธยุทธศาสตร์จึงเป็นรูปปั่นขึ้น

ความพยายามเพื่อการจำกัดอาชุธยุทธศาสตร์ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2

แนวคิดที่จะทำการจำกัดอาชุธยุทธศาสตร์ที่เกิดขึ้นภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เริ่มขึ้นนับตั้งแต่เหตุการณ์การทิ้งระเบิดประมาณของสร้างรูปเมริกาที่อิริชima และนางชา基 อย่างไรก็ตามในแต่ละช่วงของเวลา ลักษณะของความพยายาม ตลอดจนเป้าหมายสำคัญของการเจรจาเพื่อจำกัดอาชุธยุทธศาสตร์จะมีความแตกต่างกัน พอกำเนิดขึ้นนี้ คือ

1. ทศวรรษที่ 1940 ในช่วงของเวลานี้ สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่มีความก้าวหน้าทางด้านอาชีวะนิวเคลียร์มากที่สุด และเป็นผู้ผูกขาดอาชีวะร้ายแรงนี้ แต่สหรัฐอเมริกาเองก็ตระหนักร่วมกับความล้าหน้าทางอาชีวะนิวเคลียร์ที่ตนมีอยู่นั้นมืออยู่เพียงระยะสั้น ๆ เท่านั้น จึงมีความต้องการจะสักดักกันการหัดเติมของสหภาพโซเวียตต่อสหรัฐอเมริกาให้ช้าลงอีก ในค.ศ. 1946 สหรัฐอเมริกาจึงได้เสนอแผนการบารุค (The Baruch Plan) ซึ่งเป็นแผนการที่ให้มีการควบคุมพลังปรมาณูระหว่างประเทศ ให้มีการเลิกล้างอาชีวะนิวเคลียร์ที่สะสมไว้ ทั้งนี้จะใช้วิธีตรวจสอบลดส่อง พร้อมทั้งวางแผนการบังคับแก้ผู้ลلامเดิมข้อห้ามผลิตอาชีวะนิวเคลียร์ การวิจัยนิวเคลียร์จะมีจุดมุ่งหมายเฉพาะประโยชน์ทางด้านสันติเท่านั้น ด้วยวิธีการนี้ สหรัฐอเมริกาคาดว่า ถึงจะให้เลิกล้างอาชีวะนิวเคลียร์ ตนก็ได้ประมาณความรู้ทางด้านนิวเคลียร์ไว้แล้ว ซึ่งจะเรียกใช้เมื่อใดก็ได้

นอกจากความต้องการจะจำกัดอาชีวะนิวเคลียร์แล้ว สหรัฐอเมริกามีความต้องการจะจำกัดกำลังรบในแง่ของการลดกำลังพลด้วย โดยต้องการจะให้สหภาพโซเวียตทำการลดกำลังทัพปกติลงด้วย ทั้งนี้ เพราะประภากล่าวว่า กำลังกองทัพแดงของสหภาพโซเวียต มีความล้าหน้าสหรัฐอเมริกาอยู่มาก

สหภาพโซเวียตก็เห็นด้วยกับการจำกัดอาชีวะนิวเคลียร์ แต่ไม่เห็นด้วยกับระบบตรวจสอบ เพรายังมีความต้องการจะพัฒนาความรู้ทางด้านนิวเคลียร์ให้ทันสหรัฐอเมริกา ด้วยเหตุนี้ ในที่สุดแผนการบารุคจึงตกไป

2. ทศวรรษที่ 1950 สถานการณ์หลายอย่างเปลี่ยนไปจากเดิมในระยะนี้ ได้มีประเทศอื่นอีกหลายประเทศทำการทดลองอาชีวะนิวเคลียร์ จึงมิใช่แต่เพียงสหรัฐอเมริกาเท่านั้นที่มีระเบิดปรมาณู กล่าวคือ เดือนกันยายน ค.ศ. 1949 สหภาพโซเวียตทำการทดลองระเบิดปรมาณูลูกแรกเป็นผลสำเร็จ นับจากปีนี้ไปการแข่งขันผลิตและสั่งสมอาชีวะนิวเคลียร์ระหว่างสองอภิมหาอำนาจจึงเริ่มขึ้น และในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1953 สหภาพโซเวียตยังได้ทำการทดลองระเบิดไฮโดรเจนลูกแรก ซึ่งเป็นที่กล่าวกันว่า ลูกระเบิดไฮโดรเจนของสหภาพโซเวียตนั้นมีลักษณะส่งสู่เป้าหมายได้ดีกว่าสหรัฐอเมริกา ส่วนสหรัฐอเมริกายามแก่ๆ จุดอ่อนดังกล่าวได้สำเร็จในปี ค.ศ. 1954 แต่ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1956 สหภาพโซเวียตทำการทดลองระเบิดไฮโดรเจนชนิดทึบจากเครื่องบินได้อีก และในปี ค.ศ. 1957 ประเทศอังกฤษก็ได้ทำการทดลองระเบิดไฮโดรเจนโดยทึบจากเครื่องบินเช่นกัน

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ในทศวรรษที่ 1950 ความรุนแรงของอาชีวะนิวเคลียร์มีมากขึ้น กว่าเดิมจำนวนการผลิตและการสะสมเพิ่มมากขึ้น ทั้งยังมีการกระจายความรู้เรื่องอาชีวะนิวเคลียร์ อีกด้วย

3. ทศวรรษที่ 1960 การกระจายความรู้เรื่องอาชุนิวเคลียร์มีเพิ่มมากขึ้นไปอีกในทศวรรษนี้ กล่าวคือ ค.ศ. 1967 ประเทศจีนได้ทำการทดลองระเบิดไฮโดรเจนทางเครื่องบินและ ค.ศ. 1968 ประเทศไทยร่วมกับสำนักงานก่อสร้างและสัมภาระแห่งชาติ ได้ดำเนินการทดลองระเบิดนิวเคลียร์ครั้งแรกในประเทศ

ในทศวรรษนี้ การแข่งขันทางสร้างและสั่งสมอาชุนิวเคลียร์เพิ่มความเข้มข้นมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งประนาบทของอาชุนิวเคลียร์ในเครือข่ายอาชุนิวเคลียร์ อันได้แก่ ซีปนาชาติซึ่งเป็นอาชุนิวเคลียร์ที่มีกำลังในการทำลายล้างสูงมาก เมื่อถึงปลายทศวรรษนี้ การพัฒนาอาชุนิวเคลียร์ของอาชุนิวเคลียร์จะมีมากขึ้น กล่าวคือ ค.ศ. 1970 สหรัฐอเมริกาประสบความล้าเร็วในการสร้างระเบิดนิวตรอนขึ้นได้และจะมีการติดหัวรับนิวตรอนกับซีปนาชาติ ในทศวรรษต่อไป

นอกจากที่กล่าวมาแล้ว ระยะทศวรรษที่ 1960 การแข่งขันกันของสหรัฐอเมริกากับสหภาพโซเวียตได้ขยายเข้าสู่อวกาศด้วย ค.ศ. 1967 เป็นต้นมา สหภาพโซเวียตได้ส่งดาวเทียมล่าพิฆาต ซึ่งอยู่ในชุดดาวเทียมคอสมอส (Cosmos) ขึ้นสู่อวกาศ ความพิเศษของดาวเทียมล่าพิฆาตอยู่ที่ระบบทำลายตัวเอง เมื่อเข้าใกล้ดาวเทียมเป้าหมายในอวกาศโดยไม่ระเบิดตัวเองแล้ว ขึ้นส่วนของดาวเทียมล่าพิฆาตนั้นจะเข้าทำลายดาวเทียมเป้าหมายด้วยนอกจากดาวเทียมล่าพิฆาตแล้ว สหภาพโซเวียตยังได้เริ่มทดลองอาชุนิวเคลียร์อีกแบบหนึ่งคือ ระบบหิรัมระเบิดจากการโจมตีร่องส่วนในอวกาศ (A Fractional Orbital Bombardment System ซึ่งย่อว่า FOBS หรือระเบิดอวกาศ หรือ คอสมอส 218) ระเบิดอวกาศชนิดนี้ เมื่อส่งขึ้นไปในอวกาศเพียงบางส่วนของวงโคจร แล้วยิงจรวดถอยหลังให้ระเบิดอวกาศนี้พุ่งลงสู่เป้าหมายขนาดใหญ่บนพื้นโลก

สำหรับสหรัฐอเมริกามีอาชุนิวเคลียร์ที่ร้ายแรงและทรงอำนาจ คือ ซีปนาชาติติดหัวรับนิวเคลียร์ที่กล่าวมาข้างต้น และซีปนาชาติดังกล่าวนี้ จะมีทั้งที่ยิงระยะใกล้และชนิดจรวดซีปนาชาติขึ้นทวีปที่มีความแม่นยำสูงอีกด้วย

กล่าวได้ว่า อาชุนิวเคลียร์ที่พัฒนาในระยะทศวรรษที่ 1960 นั้น สามารถทำลายทุกสิ่งทุกอย่างในโลกได้หมดสิ้น ด้วยเหตุนี้ โลกจึงตกอยู่ในสภาพของสิ่งที่เรียกว่า "ดุลแห่งความ恐怖ลั่ว" หรือ "ดุลแห่งความกลัว" (Balance of Terror) จึงเกิดแนวความคิดทางป้องกันส่งความนิวเคลียร์ที่อาจจะเกิดขึ้นได้ ค.ศ. 1963 ผู้นำของสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียตจึงตกลงจัดตั้งการติดต่อพิเศษสายตรงระหว่างผู้นำของประเทศห้างสองเรียกว่า "สายด่วนพิเศษ (The Hot Line)" เพื่อป้องกันการใช้อาชุนิวเคลียร์ในการควบคุมโดยมีได้รับมอบอำนาจ หรือ โดยอุบัติเหตุ นอกจากรัฐบาลในปี 1963 นี้ สหรัฐอเมริกา สหภาพโซเวียตและองค์กรอื่นๆ ยังทำความตกลงร่วมกันเกี่ยวกับการหยุดทดลองอาชุนิวเคลียร์บนดินในทะเลและในอากาศ ซึ่งจัดได้ว่าประเทศมหาอำนาจเริ่มตระหนักรึ่งภัยของอาชุนิวเคลียร์มากขึ้น

4. ทศวรรษที่ 1970 การพัฒนาการความรู้ทางนิวเคลียร์ การสร้างและสั่งสมอาวุธนิวเคลียร์ มีอานุภาพและปริมาณเพิ่มขึ้นที่จะทำลายทุกสิ่งทุกอย่างในโลกได้แล้วตั้งแต่เมื่อทศวรรษที่ผ่านมา ถึงแม่ว่าในตอนปลายของทศวรรษที่ 1970 ความรู้ทางด้านนิวเคลียร์ จะมีเพิ่มมากขึ้นไปอีก อาทิ สหรัฐอเมริกา มีหัวระเบิดนิวตรอน มีขีปนาวุธล่องฟ้า (Cruise Missiles) ที่สามารถโจมตีเป้าหมายที่อยู่ห่างไกล ความเร็วสูง เช่น บริษัทบีบีซี ไฟร์ (Bacfire Supersonic Bombers) และการได้เปรียบหรือเสียเปรียบจะไม่มีผลอะไรกันนัก ความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับอาวุธยุทธศาสตร์จึงมีแนวโน้มที่ต้องการจะจำกัดหรือลดรายการสร้างสะสมอาวุธ แต่ในขณะเดียวกัน จทำการออกแบบอาวุธยุทธศาสตร์ที่สำคัญของทศวรรษนี้มี 2 ครั้ง คือในปี ค.ศ. 1972 และ 1979 หรือที่เรียกโดยย่อว่า "SALT 1" และ "SALT 2" ซึ่งมาจากคำภาษาอังกฤษว่า "Strategic Arms Limitation Talks และ/หรือ Strategic Arms Limitation Treaties"

5. ทศวรรษที่ 1980 ในระยะนี้การพัฒนาทางด้านอาวุธนิวเคลียร์ของสองประเทศอภิมหาอำนาจของโลกมีดังนี้ สหรัฐอเมริกาได้พัฒนา โครงการสตาร์วอฟส์และมีการทดลองแม็กนิวเคลียร์ ส่วนโซเวียตก็ได้ผลิตอาวุธขีปนาวุธนิวเคลียร์พิสัยกลาง หรือขีปนาวุธรัศมีปานกลาง ส่วนประเทศต่าง ๆ ก็ได้พยายามเร่งผลิต อาวุธนิวเคลียร์โดยมุ่งผลิตนิวเคลียร์เพื่อสันติ

สรุปสาระสำคัญของสนธิสัญญาว่าด้วยการจำกัดอาวุธยุทธศาสตร์ ครั้งที่ 1 (SALT 1) ค.ศ. 1972*

1. เกี่ยวกับระบบจรวดต่อต้านขีปนาวุธ (Anti Ballistic Missile=ABM) ประเทศคู่สัญญาต่างจะมีจรวดต่อต้านขีปนาวุธได้ 2 ฐานเท่านั้น

1.1 ชนิดฐานที่ตั้งระบบที่ถือนครห่วงเป็นศูนย์กลาง เป็นบริเวณโดยรอบมีรัศมี 150 กิโลเมตรและภายในบริเวณดังกล่าวจะสามารถมีเครื่องยิงจรวดต่อต้านขีปนาวุธได้ไม่เกิน 100 เครื่อง กับจรวดต่อต้านขีปนาวุธได้ไม่เกิน 100 ลูก

1.2 ชนิดฐานที่ตั้งระบบที่ถือบริเวณที่มีเครื่องยิงขีปนาวุธข้ามทวีป แบบตั้งในอุโมงค์หรือหลุม (Silo) บริเวณมีรัศมี 150 กิโลเมตร และภายในบริเวณนี้เครื่องยิงจรวดต่อต้านขีปนาวุธได้ไม่เกิน 100 เครื่องกับจรวดต่อต้านขีปนาวุธ ได้ไม่เกิน 100 ลูก

---

*รายละเอียดของ SALT 1 และ SALT 2 คัดย่อจาก เคลิม อัญวีรังษัย เนตรการณ์โลกร่วมสมัย กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์, ไม่ปรากฏที่, หน้า 172-174, 194-196

2. เกี่ยวกับเรดาร์ในระบบจรวดต่อต้านขีปนาวุธ

2.1 สำหรับบริเวณฐานที่ตั้งมีคราหลวงเป็นคูน้ำยักษ์กลาง มีเรดาร์ไม่เกิน 6 สถานี และบริเวณแต่ละสถานีเป็นรูปวงกลม มีเส้นผ่าศูนย์กลางไม่เกิน 3 กิโลเมตร

2.2 สำหรับบริเวณฐานที่ตั้งมีเครื่องยิงขีปนาวุธข้ามทวีปแบบตั้ง ในอุโมงค์นั้น มีเรดาร์ขนาดใหญ่ได้ 2 แห่ง และเรดาร์ชนิดมีแรงความสามารถน้อยกว่าเรดาร์ขนาดเล็ก ของเรดาร์ขนาดใหญ่ดังกล่าวได้อีกไม่เกิน 18 แห่ง

3. ประเทคโนโลยีสัญญาจะไม่พัฒนา ทดลอง หรือกระจายระบบจรวดต่อต้านขีปนาวุธ (ABM) หรือสิ่งประกอบที่เป็นชนิดมีฐานที่ตั้งทางภาคพื้นทะเล มีฐานที่ตั้งทางภาคพื้นอากาศ มีฐานที่ตั้งทางภาคพื้นอ่าวแคบ หรือมีฐานที่ตั้งเคลื่อนที่ทางภาคพื้นดิน พร้อมกันนั้นจะไม่ทำการโอนระบบจรวดต่อต้านขีปนาวุธหรือสิ่งประกอบที่จำกัดไว้ในชนิดสัญญาให้แก่รัฐอื่น หรือ กระจายสิ่งดังกล่าวไปนอกเขตแดนของตน

4. ระบบจรวดต่อต้านขีปนาวุธ หรือสิ่งประกอบที่เกินจำนวน หรือมีที่ตั้งอยู่นอก บริเวณกำหนด หรือตั้งอยู่ในบริเวณที่กำหนดห้ามไว้ให้ทำลายหรือรื้อถอนเสีย ตามวิธี ที่ตกลงกันในเวลาเร็วที่สุด การตรวจสอบข้อเท็จจริงใช้วิธีทางเทคนิคของชาติตน แต่ต้องให้ สอดคล้องกับหลักการเรื่องนั้นของกฎหมายระหว่างประเทศ โดยอีกฝ่ายหนึ่ง จะเข้ามาตรวจสอบ วิธีการตรวจสอบข้อเท็จจริงไม่ได้ นอกจากนั้น ห้ามสองฝ่ายจะไม่ใช้วิธีการใดปิดบังช้อนเร้นให้ เป็นที่ขัดขวางแก่การตรวจสอบข้อเท็จจริง

สัญญาดังกล่าวเนื่องจากมีอายุไม่จำกัด แต่จะมีการบทวนทุก 5 ปี แก้ไขเพิ่มเติมสัญญานี้ได้ คู่สัญญามีสิทธิถอนตัวได้ ทั้งนี้โดยแจ้งให้อีกฝ่ายหนึ่งทราบล่วงหน้า 6 เดือน พร้อมทั้ง คำขอเจงเหตุการณ์พิเศษและความจำเป็นที่ต้องออกจากภาระเป็นคู่สัญญา

ความตกลงเฉพาะกาล ว่าด้วยมาตรการบางประการเกี่ยวกับการจำกัดอาวุธยุทธศาสตร์ ครั้งที่ 1 (SALT 1) ค.ศ. 1972 มีสาระสำคัญดังนี้

1. คู่สัญญาจะไม่สร้างเครื่องยิงขีปนาวุธข้ามทวีป แบบอยู่กับที่บนพื้นดินเพิ่มเติม ภายในวันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ. 1972 พร้อมกันนี้ จะไม่ตัดแปลงเครื่องยิงแบบตั้งบนพื้นดิน สำหรับขีปนาวุธข้ามทวีปขนาดเล็ก ให้กลายเป็นเครื่องยิงขีปนาวุธข้ามทวีปขนาดใหญ่

2. คู่สัญญาจะตั้งจำนวนของเครื่องยิงขีปนาวุธจากเรือใต้น้ำ ภัยเรือใต้น้ำหันสมัย ติดขีปนาวุธให้เท่ากับจำนวนที่คู่สัญญามีอยู่ และที่อยู่ในระหว่างสร้างในวันลงนามความตกลง เฉพาะกาลฯ

ความตกลงเฉพาะกาลฯ มีอายุให้บังคับ 5 ปี เว้นแต่จะมีความตกลงที่สมบูรณ์ กว่ามาแทนที่ก่อนสิ้นเวลากำหนดนั้น

การถอนตัวจากความตกลงเฉพาะกาลสามารถกระทำได้ โดยการใช้อธิปไตยแห่งชาติของประเทศคู่สัญญา ทั้งนี้ตามวิธีการเช่นเดียวกับที่กำหนดไว้ในสนธิสัญญาดังกล่าวมา

รายละเอียดจำนวนอาวุธยุทธศาสตร์ตามความตกลงเฉพาะกาล

สหรัฐอเมริกา อาจมีเครื่องยิงขีปนาวุธบนเรือได้น้ำ ได้ไม่เกิน 710 เครื่อง เรือได้น้ำทันสมัยติดขีปนาวุธได้ไม่เกิน 44 ลำ

สหภาพโซเวียต อาจมีเครื่องยิงขีปนาวุธบนเรือได้น้ำ ได้ไม่เกิน 950 เครื่อง เรือได้น้ำทันสมัยติดขีปนาวุธได้ไม่เกิน 62 ลำ

สรุปสาระสำคัญสนธิสัญญาว่าด้วยการจำกัดอาวุธยุทธศาสตร์ 2 (SALT 2) ค.ศ. 1979

1. คู่สัญญาจะจำกัดจำนวนเครื่องยิงขีปนาวุธข้ามทวีป ขีปนาวุธจากเรือได้น้ำ (SLBM) เครื่องบินทึบระเบิดขนาดใหญ่ กับขีปนาวุธจากอากาศสู่พื้นดิน ให้มีเพียง 2,400 ลูก โดยจะทำการรื้อถอน หรือทำลายส่วนที่เกินไปเสียภายในระยะเวลา 3-6 เดือน และจะทำการลดจำนวนรวมทั้งลิ้นลงไปอีกให้เหลือเพียง 2,250 ลูกในระหว่างปี ค.ศ. 1981 (พ.ศ. 2524)

2. จากจำนวนรวมทั้งสิ้นตามข้อ 1 จะมีรายละเอียด ดังนี้ เครื่องยิงขีปนาวุธข้ามทวีป กับขีปนาวุธจากเรือได้น้ำชนิดติดหัวรบทลายหัว (MIRV) และจำนวนขีปนาวุธจากอากาศสู่พื้นดินกับจำนวนเครื่องบินทึบระเบิดขนาดใหญ่ชนิดติดขีปนาวุธล่องฟ้า (Cruise Missiles) ที่มีสมรรถนะระยะไกลเกินกว่า 600 กิโลเมตร (ประมาณ 373 ไมล์) ได้จำนวน 1,320 ลูก และอาจจะมีเครื่องยิงขีปนาวุธข้ามทวีปชนิดติดหัวรบทลายหัว หรือขีปนาวุธจากอากาศสู่พื้นดินไม่เกิน 1,200 ลูก อย่างไรก็ตามในจำนวนรวมนี้ จำนวนเครื่องยิงขีปนาวุธข้ามทวีป ติดหัวรบทลายหัวจะต้องมีจำนวนไม่เกิน 820 เครื่อง

3. ขีปนาวุธข้ามทวีป หรือ ขีปนาวุธจากอากาศสู่พื้นดินแต่ละลูกจะติดหัวรบได้ไม่เกิน 10 หัวรบ ขีปนาวุธจากเรือได้น้ำแต่ละลูกจะติดหัวรบได้ไม่เกิน 14 หัวรบ เครื่องบินทึบระเบิดติดขีปนาวุธล่องฟ้าสมรรถนะระยะไกลไม่เกิน 600 กิโลเมตร มีได้จำนวนไม่เกิน 28 ลูก

4. คู่สัญญาจะไม่เริ่มสร้างเครื่องยิงขีปนาวุธข้ามทวีปชนิดอยู่กับที่เพิ่มเติม หรือย้ายที่ตั้ง เครื่องยิงขีปนาวุธข้ามทวีปชนิดอยู่กับที่ หรือดัดแปลงเครื่องยิงสำหรับขีปนาวุธข้ามทวีปขนาดเล็ก หรือประเภทเดียวกันที่เป็นเครื่องยิงสำหรับขีปนาวุธข้ามทวีปขนาดใหญ่ หรือขีปนาวุธข้ามทวีปในภายหลัง

5. คู่สัญญาจะไม่ทดลองสูง หรือกระจายขีปนาวุธข้ามทวีปประเภทใหม่ ยกเว้น ขีปนาวุธข้ามทวีปขนาดเล็กประเภทใหม่ ฝ่ายละหนึ่งประเภทและจะไม่เพิ่มจำนวนหัวรบทลายหัวขีปนาวุธข้ามทวีปประเภทใด ๆ

6. คู่สัญญาจะไม่ทำการพัฒนา ทดลอง กระจายขีปนาวุธข้ามทวีปขนาดใหญ่กว่า ที่ได้เคยกระจายไว้ในขณะนั้น เครื่องยิงขีปนาวุธข้ามทวีปขนาดใหญ่เคลื่อนที่ ตลอดจน ขีปนาวุธคงคละร่างส่วน (Fractional Orbital Missiles)

และจะไม่ทดลองส่ง หรือกระจายขีปนาวุธล่องฟ้า (Cruise Missiles) ที่มีสมรรถนะ ระยะไกลเกินกว่า 600 กิโลเมตร

7. สหภาพโซเวียตจะไม่ผลิต ทดลอง หรือกระจายขีปนาวุธข้ามทวีปขนาดเล็ก อาร์เอส 14 (เอส เอส 16)

8. สหราชอาณาจักรและสหภาพโซเวียต จะพิจารณาหาทางทำความตกลงจำกัดอาวุธ ยุทธศาสตร์ต่อไป ให้ได้ก่อนปี ค.ศ. 1985

9. สนธิสัญญาฯ นี้ จะมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันแลกเปลี่ยนสัมภาระ และจะใช้ บังคับไปจนถึงวันที่ 31 ธันวาคม ค.ศ. 1985 เว้นแต่จะมีความตกลงจำกัดอาวุธยุทธศาสตร์ เพิ่มขึ้นมาแทนที่ก่อนหน้าเวลานั้น

(หมายเหตุ ยังไม่มีการให้สัมภาระต่อสนธิสัญญาจำกัดอาวุธยุทธศาสตร์ 2 (SALT 2))

นอกจาก SALT 1 และ SALT 2 แล้ว ยังมีข้อตกลงอื่น ๆ เกี่ยวกับการจำกัดอาวุธ ยุทธศาสตร์ในทศวรรษที่ 1970 กล่าวคือ

1. เดือนตุลาคม ค.ศ. 1975 ประธานาธิบดีของฝรั่งเศส และผู้นำของสหภาพโซเวียต ได้ตกลงแสดงความเห็นเรียกว่าให้มีการประชุมลดอาวุธ

2. วันที่ 28 พฤษภาคม ค.ศ. 1975 มีการลงนามระหว่างผู้นำของสหราชอาณาจักร กับสหภาพโซเวียต ในสนธิสัญญาว่าด้วยการห้ามมิให้มีการทดลองอาวุธนิวเคลียร์ชนิดที่มี น้ำหนักเกินกว่า 150 กิโลตัน

3. วันที่ 16 กรกฎาคม ค.ศ. 1975 มีการลงนามระหว่างผู้นำของสหภาพโซเวียต กับฝรั่งเศสในความตกลงเพื่อป้องกันการปล่อยอาวุธนิวเคลียร์โดยอุบัติเหตุ และมีไดร์บอนสัญญา

4. วันที่ 8 ตุลาคม ค.ศ. 1979 เบรสเนฟ ผู้นำสหภาพโซเวียตได้อธิบายให้กลุ่มน้ำโต๊ะ (NATO) งดเว้นการติดตั้งขีปนาวุธในภาคพื้นยูโรปต่อวันตก แต่วันที่ 1 ธันวาคม ปีเดียวกันนี้ ภาคน้ำโต๊ะได้อนุมัติเป็นเอกฉันท์ให้มีการติดตั้งขีปนาวุธในภาคพื้นยูโรป ทั้งนี้ เพื่อสร้างดุลการเพิ่มกำลังอาวุธและทหารของประเทศกลุ่มกิติกาลสัญญาอิร์ช*

* นาโต้จะทำการติดตั้งขีปนาวุธเพอร์ชิ่ง 2 (Pershing 2) ซึ่งเป็นขีปนาวุธข้ามทวีปพิสัยปานกลาง ในเขตประเทศยูโรปต่อวันตก อาวุภัยของขีปนาวุธชนิดนี้ สามารถโจมตีเป้าหมายในสหภาพโซเวียต ได้ไกลถึงแม่น้ำโอลิยา สหราชอาณาจักรและกลุ่มน้ำโต๊ะไม่ยินยอมตามคำขอของสหภาพโซเวียต ได้มีการ ดำเนินการติดตั้งเพอร์ชิ่ง 2 ในปลายปี ค.ศ. 1983 ซึ่งเหตุการณ์นี้ ได้มีผลให้สหภาพโซเวียตปฏิเสธที่จะ เข้าร่วมประชุมการลดกำลังรบทุกประเภท

ความเคลื่อนไหวเพื่อการจำกัดอาชญาทศาสตร์ระยะต้นของทศวรรษที่ 1980

วันที่ 16 มีนาคม ค.ศ. 1982 เบرسเนฟประกาศว่าสหภาพโซเวียตจะไม่ติดตั้งขีปนาวุธ SS-20 ในเขตยูโรป ปลายปี ค.ศ. 1983 ประธานาธิบดีอันโตรปอฟของสหภาพโซเวียตได้เสนอลดความตึงเครียดทางทหารและจำกัดอาชญาทศาสตร์ในเขตทวีปยูโรป โดยสหภาพโซเวียตเสนอจะถอนขีปนาวุธนิวเคลียร์พิสัยกลางจำนวนหนึ่ง อันประกอบด้วยจรวดติดหัวรบนิวเคลียร์แบบ SS-20 ออกจากเขตทวีปยูโรปให้เหลืออยู่เท่ากับจำนวนขีปนาวุธนิวเคลียร์พิสัยกลางที่อังกฤษ กับฝรั่งเศสมีอยู่ แต่มีข้อแม้ว่า องค์กรนานาชาติจะต้องไม่นำขีปนาวุธนิวเคลียร์แบบ ครูสและ เพอร์ซิง-2 ของสหรัฐอเมริกาไปติดตั้งในยุโรปมุ่งเป้าสู่สหภาพโซเวียต สหรัฐอเมริกาได้ปฏิเสธข้อเสนอของสหภาพโซเวียต ด้วยเหตุผลว่าสหภาพโซเวียตไม่ยอมแจ้งรายละเอียด ของการรื้อถอนขีปนาวุธ จึงปรากฏว่า ในต้นปี ค.ศ. 1984 ดูเหมือนว่าความเคลื่อนไหว ในการจำกัดอาชญาทศาสตร์ ได้ล้มเหลวโดยสิ้นเชิง

กลุ่มนาโต้ได้ดำเนินการติดตั้งขีปนาวุธครูสและเพอร์ซิง 2 ในประเทศสมาชิกเป็นระยะ ๆ นับจากปลายปี ค.ศ. 1983 เป็นต้นมา แต่การดำเนินการติดตั้งขีปนาวุธดังกล่าว ได้รับการประท้วงจากประชาชนในประเทศเหล่านั้นเสมอ ทั้งนี้ เพราะความกังวลจาก กัมมันตภาพรังสี อย่างไรก็ตาม รัฐบาลของประเทศสังกัดนาโต้ก็มิได้หยุดยั้งโครงการเดิม

ปลายปี ค.ศ. 1984 สหภาพโซเวียตซึ่งได้เคยปฏิเสธที่จะเข้าร่วมประชุมการลดกำลังรบได้เปลี่ยนท่าทีความแข็งกร้าวลง รัฐมนตรีต่างประเทศโกรโมโภได้แสดงข่าวถึง เจตจำนงของสหภาพโซเวียตที่จะเจรจาเรื่องการจำกัดอาชญาทศาสตร์หรือลดกำลังรบ ครั้งนี้ สหภาพโซเวียตเสนอให้มีการพบปะกันระหว่างสหรัฐอเมริกากับสหภาพโซเวียต โดยปราศจาก ข้อเรียกร้องหรือเงื่อนไขใด ๆ ดังที่เคยประท้วงและเดินออกจากการประชุมการลดกำลังรบ เมื่อต้นปี ค.ศ. 1984 วันนัดหมายที่รัฐมนตรีต่างประเทศ ของประเทศอภิมหาอำนาจจะเจรจา ขั้นต้นกันคือ วันที่ 7-8 มกราคม ค.ศ. 1985 แต่ก็ไม่ประสบผลสำเร็จ

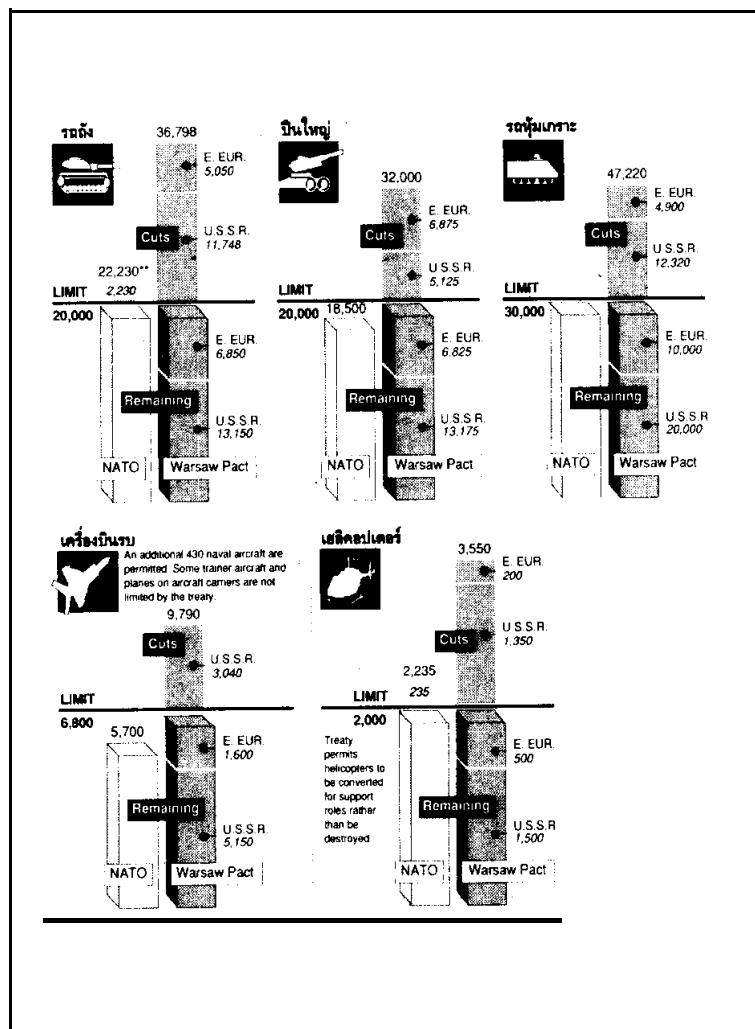
ต่อมากลางปี ค.ศ. 1986 นายมิคไฮอิล กอร์บัชอฟ ผู้นำโซเวียตได้ประกาศรับรอง การทดลองอาชญาทศาสตร์ของโซเวียต และเรียกร้องให้สหรัฐอเมริกายุติการทดลองอาชญาทศาสตร์ทั้งหมด ซึ่งทางสหรัฐอเมริกาก็ปฏิเสธ โดยประกาศว่าจะไม่เคารพสนธิสัญญา จำกัดอาชญาทศาสตร์ฉบับที่ 2 (SALT 2) อีกต่อไป เมื่อ 25 พฤษภาคม ค.ศ. 1986 โดยสหรัฐอเมริกาได้นำเครื่องบินทึ่งระเบิดที่ติดตั้งจรวดครูสเข้าประจำการเพิ่มขึ้น เป็นการฉีกสนธิสัญญา จำกัดอาชญาทศาสตร์ 2 (SALT 2) อย่างเป็นทางการเมื่อ 28 พฤษภาคม ค.ศ. 1986

การเจรจาลดอาชญาทในยุโรป ปลายปี ค.ศ. 1989 ถึงปลายปี ค.ศ. 1990 ผู้นำประเทศ อภิมหาอำนาจ สหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียต พร้อมด้วยประเทศพันธมิตรทั้งสองอีกจำนวน 32 ประเทศ ได้มีการเจรจาเพื่อลดอาชญาทในภูมิภาคยูโรป ซึ่งตามข้อตกลงครั้งนี้จะมีการลดอาชญาท ครั้งใหญ่สุดในประวัติศาสตร์ ความหวาดกลัวว่าจะเกิดสิ่ง什么样 ๆ เลยขึ้นในยุโรปก็คงจะหมดลง

รายชื่อประเทศที่เข้าร่วมประชุมจำนวน 34 ประเทศ มีดังนี้

1. แคนาดา
2. อิตาลี
3. มอลตา
4. สหรัฐอเมริกา
5. เดนมาร์ก
6. สหภาพโซเวียต
7. เชโกสโลวاكี
8. สวิตเซอร์แลนด์
9. โปรตุเกส
10. อังกฤษ
11. สวีเดน
12. แฟรงก์เฟิร์ต
13. วาติกัน
14. ตุรกี
15. เยอรมนี
16. โปแลนด์
17. ยังการ์
18. ยูโกสลาเวีย
19. สเปน
20. เบลเยียม
21. ไอซ์แลนด์
22. ออสเตรีย
23. ไซปรัส
24. กรีซ
25. ไอร์แลนด์
26. ฝรั่งเศส
27. โรมาเนีย
28. ชานมาร์โน
29. นอร์เวย์
30. พินแลนด์
31. โมนาโก
32. ลักเซมเบิร์ก
33. ลิกเตนสไตน์
34. บัลแกเรีย

แผนภาพแสดงสัดส่วนการลดอาวุธ

หมาย : สมาคมควบคุมอาวุธข้อมูลศาสตร์

การประชุมลดอาวุธระหว่างประเทศนิวเคลียร์จ บุช กับประธานาธิบดี米卡อิล กอร์บากอฟ วันที่ 31 กรกฎาคม พ.ศ. 2534 (ค.ศ. 1991) (START : Strategic Arms Reduction Treaty) มีสาระสำคัญ คือ

1. กล่าวโดยส่วนรวม อาวุธยุทธศาสตร์ของสหรัฐอเมริกา จะลดลงจากเดิมประมาณ 25 เปอร์เซ็นต์ และของสหภาพโซเวียต จะลดลงจากเดิมประมาณ 35 เปอร์เซ็นต์ หมายความว่า สหรัฐอเมริกา จะลดจำนวนหัวรบนิวเคลียร์ จาก 12,000 เหลือ 9,000 หัวรบ และสหภาพโซเวียต จะลดจำนวนหัวรบนิวเคลียร์ของตนจาก 11,000 เหลือ 7,000 หัวรบ จำนวนลดลงกล่าวนี้ มีระบุในรายละเอียดขั้นปลีกย่อย ว่าจะลดหัวรบที่จะยิงจากอาวุธที่ติดตั้งบนพื้นดิน หรือจากเรือดำน้ำ หรือจากเครื่องบินทึ่งระเบิดขนาดใหญ่ ในจำนวนใดบ้าง

2. เพื่อให้การลดอาวุธดังกล่าวมีประสิทธิภาพสูงสุด ทั้งสองฝ่ายได้ตกลงที่จะให้มี มาตรการตรวจสอบ (VERIFICATION MEASURES) โดยไม่จำเป็นต้องแจ้งให้ทราบล่วงหน้าก่อน เป็นเวลานาน และยังยินยอมให้มีการติดตามความเคลื่อนไหวในการผลิตอาวุธยุทธศาสตร์ของแต่ละฝ่ายอย่างต่อเนื่อง

3. จะไม่มีการส่งผ่านอาวุธยุทธศาสตร์ จาก 2 ภูมิภาคอำนาจไปยังประเทศที่สาม แต่จะ ไม่มีการตรวจสอบในประเทศที่สาม (ทั้งนี้ไม่รวมถึงการส่งผ่านอาวุธยุทธศาสตร์จากสหรัฐอเมริกาไปยังอังกฤษ ซึ่งเป็นข้อตกลงที่มีอยู่แล้ว)

4. การลดอาวุธในครั้งนี้ ไม่รวมถึงการลดจำนวนจรวดร่อนที่ยิงจากเรือดำน้ำ (SEA-LAUNCHED CRUISE MISSILES-SLCM'S) เพราะมาตราการการตรวจสอบอาวุธดังกล่าวกระทำได้ยากมาก

5. มหาอำนาจแต่ละฝ่ายจะต้องประกาศแต่ละปี ว่าจะมีการวางแผนกำลัง (DEPLOY) จรวดร่อนระยะไกลที่ยิงจากเรือดำน้ำ เพิ่มขึ้นใน 5 ปีข้างหน้าในจำนวนเท่าใด แต่ทั้งนี้ทั้งสองฝ่าย จะไม่วางกำลังจรวดร่อนระยะไกลจากเรือดำน้ำ เกินกว่าจำนวน 880

6. สนธิสัญญาฉบับนี้มีอายุ 15 ปี สามารถต่ออายุได้ทุกๆ 5 ปี จำกัดศุภะต่าง ๆ ของผู้สัมภารณ์ใกล้ชิดในเรื่องอาวุธยุทธศาสตร์ ได้ให้ความเห็นว่า ผลดีทางยุทธศาสตร์โดยตรงจากสนธิสัญญาฉบับนี้ มีดังนี้

1. อำนาจการทำลายล้างอย่างมหาศาลของขุ่นนิวเคลียร์ของมหาอำนาจทั้งสองฝ่าย ถูกลดลงประมาณ 1 ใน 3 จริงอยู่ อาวุธจำนวนที่เหลืออยังคงมีมากพอสำหรับการทำลายล้างโลก ครั้งแล้วครั้งเล่าจนเกินพอ แต่อย่างไรก็ตาม อาวุธดังกล่าวมี ไม่ว่าจะถูกลดลงมากน้อยเพียงใด ก็ตาม ก็เป็นผลดีต่อความปลอดภัยของมนุษยชาติทั้งสิ้น

2. ตามมาตรการที่ตกลงกันนี้ ฝ่ายสหภาพโซเวียตจำเป็นต้องลดจำนวนจรวดขนาดใหญ่ที่สุด และมีประสิทธิภาพมากที่สุดที่มีอยู่คือ SS-18 ลงประมาณ 50 เบอร์เซ็นต์ คือ จากจำนวน 308 เหลือ 154 และจะไม่สามารถสร้างอาวุธหนักขนาดนี้เพิ่มขึ้นได้อีกในอนาคต ส่วนสหรัฐอเมริกานั้น ไม่มีจรวดในระดับสมรรถนะเช่นนั้นจึงเป็นผลดีต่อฝ่ายสหรัฐอเมริกาอย่างยิ่ง

3. ตามข้อตกลงปลีกย่อย จะมีมาตรการตรวจสอบอาวุธของแต่ละฝ่ายมากถึง 12 วิธีการ โดยแจ้งให้ทราบเพียงแค่ 16 ชั่วโมงล่วงหน้าเท่านั้น ซึ่งจะช่วยให้การตรวจสอบได้ความจริงและกว่าเดิม

4. เม้มีมาตรการตรวจสอบจรวดร่อนระยะไกลยิงจากเรือดำน้ำ แต่ก็สามารถตกลงในหลักการได้ว่า แต่ละฝ่ายจะไม่วางกำลังมากกว่าจำนวน 880 ลูก

เหตุผลที่ทำให้แนวโน้มของการแข่งขันด้านสร้างเสริมอาวุธลดลง

1. แรงกดดันทางด้านงบประมาณ ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากการที่อาวุธนิวเคลียร์ประเภทต่างๆ นั้นมีราคาค่าใช้จ่ายสูงมาก รัฐบาลของสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียตต่างหุ่มเงยงบประมาณด้านนี้มาก จนมองข้ามความสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศโดยส่วนรวม ในที่สุดเมื่อเชิญหน้ากับความตกลงที่กำหนดในเดือนพฤษภาคม จึงจำเป็นต้องตัดงบประมาณทางด้านเสริมสร้างอาวุธลง

2. ความก้าวหน้าของเทคโนโลยี ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว นับตั้งแต่ครรษที่ 1960 มา ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมีสูงมาก ถึงขนาดที่อาวุธนิวเคลียร์เหล่านั้นจะทำลายโลกลงได้ จึงทำให้เกิดความกลัว ต้องการหลีกเลี่ยงสังหารม และสำหรับแนวคิดใหม่ซึ่งได้จากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีก็คือ ต่างมีอาวุธร้ายแรงอยู่ในครอบครอง ไม่มีประเทศใดจะคุกคามประเทศตนเอง จึงเกิดมีความมั่นใจ มีเสถียรภาพ ฉะนั้นจึงยินดีจะเจรจาจำกัดอาวุธยุทธศาสตร์

3. การเรียนรู้เพื่อยุ่ร่วมกัน ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมีผลในการสนับสนุนกัน การคอมนาคมการติดต่อทำได้รวดเร็ว โลกแคบลง มีการแลกเปลี่ยนทางด้านเศรษฐกิจกันมากขึ้น มีการแลกเปลี่ยนความรู้ทางวิทยาศาสตร์ อวากาศ และเทคโนโลยีแบบต่างๆ ด้วยเหตุนี้ ความเข้าใจกันจึงเกิดขึ้น

การเมืองระบบ 1 ข้ออำนาจ : การล้มถลวยของสหภาพโซเวียต

สัญญาณการล้มถลวยของสหภาพโซเวียตเกิดขึ้นตั้งแต่ปี ค.ศ. 1991 เมื่อเกิดการปฏิวัติสายฟ้าแลบขึ้น กล่าวคือ ภัยหลังจากประธานาธิบดีกอร์บากอฟได้นำนโยบายglasnost-เปрестอยกาเข้ามาใช้ปรับเปลี่ยนนโยบายทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ตลอดจนนโยบายต่างประเทศแล้ว ประชาชนภายในสหภาพโซเวียตเองและในประเทศค่ายคอมมิวนิสต์อื่น ๆ ได้เรียกร้องให้มีการปฏิรูปประเทศในแนวทางเสรีนิยมให้มากขึ้น ทั้งนี้เป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงแนวความเชื่อจากลัทธิคอมมิวนิสต์มาเป็นลัทธิเสรีนิยม แต่อย่างไม่คาดคิด ได้เกิดการปฏิวัติขึ้นในสหภาพโซเวียตระหว่างวันที่ 19 -22 สิงหาคม ค.ศ. 1991 มีชื่อเรียกว่า "ปฏิวัติสายฟ้าแลบ" โดยกลุ่มคอมมิวนิสต์และกลุ่มนุรุกษนิยมซึ่งไม่พอใจต่อการเปลี่ยนแปลงของระบอบสังคมดังกล่าว จุดมุ่งหมายของการปฏิวัติคือการล้มอำนาจของกอร์บากอฟ ผู้เป็นเจ้าของนโยบายglasnost-เปрестอยกา การปฏิวัติประสบกับความล้มเหลว แต่ได้ส่งผลทำให้อำนาจรัฐบาลกลางสั่นคลอน คุกคามการคงอยู่ของสาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียต

การล้มถลวยของสหภาพโซเวียตปรากฏชัดเจนในต้นปี ค.ศ. 1991 และพัฒนาการต่อมาจนถึงบทสุดท้ายในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1991 สรุปเหตุการณ์การนำไปสู่การล้มถลวยได้ดังนี้

1. ก่อนปี ค.ศ. 1991 สหภาพโซเวียตประกอบด้วยสาธารณรัฐจำนวน 15 สาธารณรัฐ คือ รัสเซีย ไบelorussia เครอกริกเซีย (Kirghizia) โมลดาเวีย (Moldavia) ทาดซิกิสถาน (Tadzhikistan) เตอร์กเมนเนีย (Turkmenia) ยูเครน (Ukraine) จอร์เจีย (Georgia) อาเซอร์บีญา (Azerbaijan) อาร์มานเนีย (Armenia) คาซัคสถาน (Kazakhstan) อุซเบกิสถาน (Uzbekistan) เอสโตรเนีย (Estonia) 拉脫維亞 (Latvia) และลิธัวเนีย (Lithuania) ในช่วงปี ค.ศ. 1991 ได้มีการเคลื่อนไหวเรียกร้องที่จะเป็นอิสระหรือขออิสระหรือมีสิทธิในการปกครองตนเองมากขึ้น

2. 31 สิงหาคม ค.ศ. 1991 สาธารณรัฐเอสโตรเนีย 拉脫維亞 และลิธัวเนียได้ประกาศแยกตัวเป็นอิสระไม่รวมอยู่กับสหภาพโซเวียตอีกต่อไป และในวันที่ 2 กันยายนปีเดียวกัน สาธารณรัฐอเมริกาได้ประกาศให้การรับรองอย่างเป็นทางการ จากปีนี้ไปล่าวยังได้สหภาพของการล้มถลวยของสหภาพโซเวียตได้เริ่มต้นขึ้น

3. วันที่ 8 ธันวาคม 1991 ผู้นำของสาธารณรัฐรัสเซีย ยูเครน และไบelorussia ได้เจรจาแก่กันและกันในนามเพื่อจัดตั้งเครือรัฐเอกราช (Commonwealth of independent States หรือ CIS) อย่างไรก็ตาม ประธานาธิบดีมีคิอาอิล กอร์บากอฟ ผู้นำของสหภาพโซเวียต ไม่ยอมรับแนวความคิดดังกล่าว

4. วันที่ 13 ธันวาคม ค.ศ. 1991 ผู้นำของสาธารณรัฐ 5 แห่ง คือ คาซัคสถาน เครอกริกเซีย ทาดซิกิสถาน เตอร์กمانเนีย และอุซเบกิสถาน ได้ประกาศเข้าร่วมอยู่ในเครือรัฐเอกราชที่ตั้งขึ้นใหม่

5. วันที่ 17 ธันวาคม ค.ศ. 1991 ประธานาธิบดีบอร์ส เยลต์ซิน ผู้นำของสาธารณรัฐรัสเซีย ซึ่งเป็นรัฐที่ใหญ่ที่สุดในเครือรัฐเอกราชได้เจรจา กับประธานาธิบดีกอร์บาชอฟให้ยอมรับการถ่ายตัวของสหภาพโซเวียต และกอร์บาชอฟได้ยอมรับ หลังจากนั้นได้ประกาศลาออกจากตำแหน่งประธานาธิบดี สหภาพโซเวียตจึงถอยตัวลง

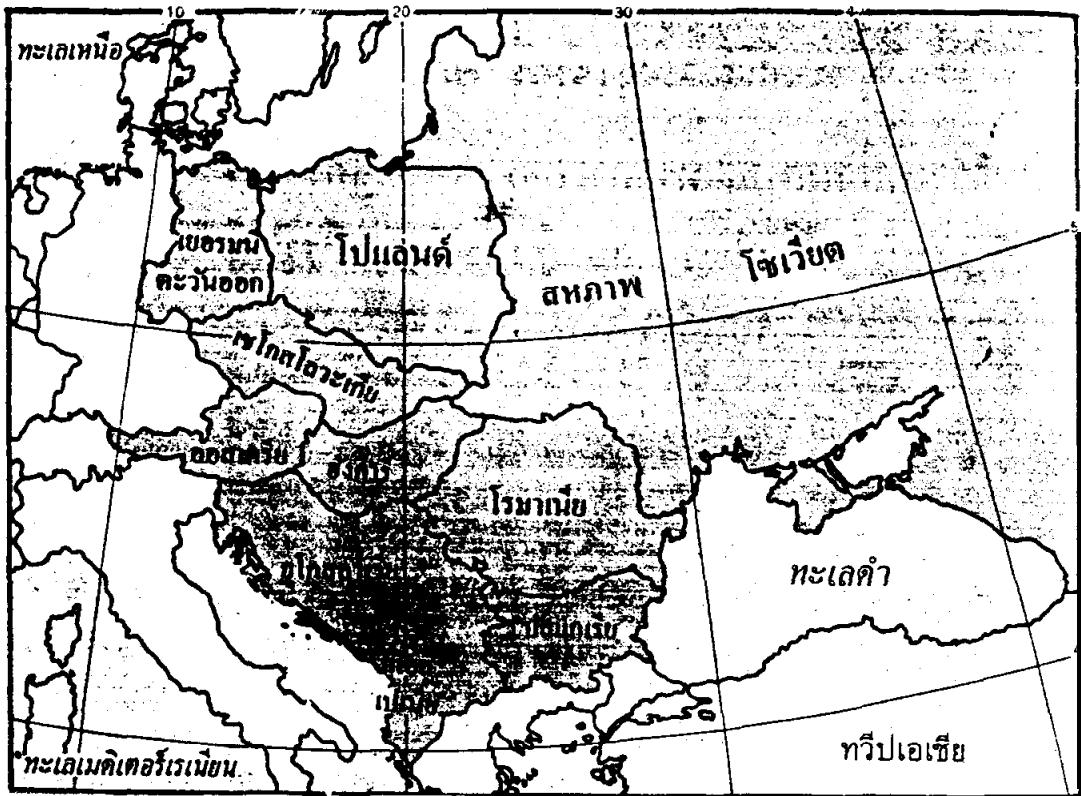
6. วันที่ 25 ธันวาคม ค.ศ. 1991 สาธารณรัฐโมลดาวา เวีย อาเซอร์ไบจานและอาร์เมเนีย ได้ประกาศเข้าร่วมในเครือรัฐเอกราช

เครือรัฐเอกราช เครือรัฐเอกราชไม่ใช่ประเทศ แต่เป็นพันธมิตรระหว่างรัฐเอกราช ที่ต่างมีอธิปไตยเป็นของตนเอง การกำหนดนโยบายโดยเดียว จะมาจากคณะกรรมการ 1 ฝ่ายคือ ประมุขแห่งรัฐ หรือประธานาธิบดี และหัวหน้าฝ่ายบริหารหรือนายกรัฐมนตรี จากรัฐสมาชิก

สาธารณรัฐที่มิได้เข้าร่วมอยู่ในเครือรัฐเอกราชคือ เอสโตรเนีย แลตเวีย ลิธัวเนีย และจอร์เจีย

ความเปลี่ยนแปลงในกลุ่มประเทศภูมิภาคยุโรปตะวันออก

หลังจากสหภาพโซเวียตถล่มถลายลงในปี ค.ศ. 1991 ประเทศที่สังกัดค่ายสัมคมนิยม หรือค่ายคอมมิวนิสต์ หรือ ค่ายตะวันออก ได้เกิดมีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเช่นกัน โดยพื้นฐานจะมีการเปลี่ยนจากระบบคอมมิวนิสต์เป็นระบบเสรีประชาธิปไตย และนอกจากนั้น ยังเกิดความไม่สงบในหลายพื้นที่ของกลุ่มประเทศยุโรปตะวันออก อันเนื่องจากปัญหา ชนส่วนน้อย ปัญหาเชื้อชาติ และปัญหาศาสนา ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้มีมาเป็นเวลานาน หลายศตวรรษ เช่นภายในช่วงเวลาที่ประเทศเหล่านี้มีการปกครองระบบคอมมิวนิสต์ที่นั่น ที่เหตุการณ์ทุกอย่างดูสงบ แต่หลังจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ระบบคอมมิวนิสต์ถล่ม ปัญหาทุกอย่างก็ປะทุขึ้น

แผนที่แสดงถึงที่ตั้งของสหภาพโซเวียตและกลุ่มประเทศยุโรปตะวันออก

1. ยูโกสลาเวีย ประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมยูโกสลาเวียมีชนชาติรวมอยู่ด้วยกัน โดยภาพรวมจะเป็นชาว슬라ฟ แต่ลักษณะเป็นชาวต่างด้าว เช่น กัน เช่น ลักษณะเช่นนี้จะเกิดขึ้นในประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคยุโรปตะวันออก ชนชาติสำคัญในยูโกสลาเวีย คือ เชิร์บ สโลวัก สโลวีน คาสันที่สำคัญคือ คริสต์ศาสนานิกายตะวันออก คาಥอลิก และศาสนาอิสลาม รัฐที่สำคัญและมีอิทธิพลมากที่สุด คือ รัสเซอร์เบีย ซึ่งเป็นผู้นำดินแดนของชาวเชิร์บ ปลายปี ค.ศ. 1990 เกิดความไม่สงบทางการเมืองขึ้นใน

ยูโภสลาเวียคือแคว้นโครเอเทียและสโลวะเนียได้ประกาศแยกตัวจากสาธารณรัฐ วันที่ 2 มกราคม ค.ศ. 1991 ประธานมุโรห์รืออีซี ได้ให้การรับรองความเป็นเอกสารของดินแดนทั้งสองแห่งนี้ เหตุการณ์นี้ถือได้ว่าเป็นบทเริ่มต้นของการล่มสลายของประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมยูโภสลาเวีย

เดือนเมษายน ค.ศ. 1991 รัฐเซอร์เบียได้ดำเนินการรวมแคว้นต่าง ๆ ที่เหลืออยู่เข้าเป็นหนึ่งเดียวกัน แล้วได้เปลี่ยนชื่อประเทศสโลวีเนียใหม่เป็น สาธารณรัฐยูโภสลาเวีย อย่างไรก็ตาม ความไม่สงบภายในประเทศยังคงดำเนินอยู่ต่อมา กล่าวคือ กองกำลังของเซอร์เบีย หรือที่เรียกว่า กองกำลังชาวเชร์บ “ได้เข้าโจมตีย่านที่อยู่อาศัยของประชาชนในเมืองบอสเนีย และเยอร์เซโกวีนา ทำให้คน們นั้นตระหนักรู้ความมั่นคงของสหประชาชาติได้ลงมติว่ามาตรการแก้เซอร์เบีย พร้อมทั้งส่งกองกำลังมาให้ความคุ้มครองแก่ชาวบอสเนียและเยอร์เซโกวีนา ระยะปี ค.ศ. 1994 ได้มีการเจรจาเพื่อยุติการสู้รบจำนวนหลายครั้ง ตลอดจนมีการเจรจาเพื่อแบ่งเขตการปกครองระหว่างชนผู้นับถือศาสนาอิสลามกับชนผู้นับถือศาสนาคริสต์แต่ก็ยังคงหาข้อยุติที่ทุกฝ่ายพอใจไม่ได้

2. เชโกสโลวะเกีย ประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเชโกสโลวะเกียเป็นประเทศใหม่ที่ได้รับการสถาปนาขึ้นเมื่อสิบห้าปีที่แล้ว ด้วยความตั้งใจของชาติเช็กและชาติสโลวักเข้าด้วยกัน ดังนั้นประชาชนของประเทศนี้เป็นชาวสلاف ส่องเชื้อชาติใหญ่คือเช็กและสโลวัก ชนเชื้อชาติอื่น ๆ เช่น สโลวีน เยอรมัน จัดว่าเป็นชนส่วนน้อยและมีจำนวนไม่มากนัก ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาคริสต์นิกายตัววันออก

ชาติเช็กและสโลวักต่างมีความต้องการจะแยกตัวจากกัน ไม่ต้องการจะอยู่ร่วมกันเป็นประเทศเชโกสโลวะเกียดังที่เป็นอยู่ วันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1993 เชโกสโลวะเกียได้ประกาศแยกตัวออกเป็น 2 ประเทศ คือ ประเทศสาธารณรัฐเช็ก และประเทศสาธารณรัฐสโลวักซึ่งแต่ละประเทศต่างจะมีการจัดการปกครองของตนเอง โดยมีชนเชื้อชาติของตนเป็นผู้ปกครองประเทศ

3. โปแลนด์ ประเทศโปแลนด์เป็นประเทศเก่า ก่อตั้งเป็นประเทศตั้งแต่ปลายยุคกลางของยุโรปเมื่อประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 13 เมื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบบคอมมิวนิสต์ หลังสิบห้าปีที่แล้ว จึงได้เปลี่ยนชื่อประเทศเป็น สาธารณรัฐสังคมนิยมโปแลนด์ เมื่อสหภาพโซเวียตสลายตัว ค.ศ. 1991 โปแลนด์ได้เปลี่ยนมาใช้ระบบการเมืองประชาธิปไตยและมีระบบเศรษฐกิจเสรีนิยม ซึ่งประเทศเปลี่ยนเป็นสาธารณรัฐโปแลนด์

ประชาชนโปแลนด์ส่วนใหญ่เป็นชาวสلاف สาขาโปแลนด์ โปแลนด์เป็นประเทศที่ไม่มีปัญหาเชื้อชาติ ประชาราษฎร์ส่วนใหญ่นับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก และโปรเตสแตนล์

4. ยังการี ยังการี เป็นประเทศเก่า มีประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน เช่นกัน ประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 16-19 เคยรวมอยู่เป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรօสเตรีย ภายหลังสหภาพโลกครั้งที่ 1 ยังการีแยกตัวเป็นประเทศหนึ่งจากประเทศօสเตรีย หลังสหภาพโลกครั้งที่ 2 ได้รับระบบการเมืองการปกครองคอมมิวนิสต์ และตกลอยู่ภายใต้อิทธิพลและอำนาจของสหภาพโซเวียต เช่นเดียวกันกับประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคยุโรปตะวันออก ซึ่งประเทศของยังการีในยุคนี้คือ ประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมยังการี ถึง ค.ศ. 1991 ยังการีได้มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง มีการเลือกตั้งตามวิธีทางประชาธิปไตย และได้เปลี่ยนระบบเศรษฐกิจมาเป็นแบบการตลาด หรือแบบเศรษฐกิจเสรี

ประชาชนของยังการีเป็นชาว슬라ฟสาขาเดียวกัน คือ ชาวยังการีเรียนประเทศนี้จึงไม่มีปัญหาเรื่องเชื้อชาติ ภายหลังการล่มสลายของสหภาพโซเวียต ยังการีเปลี่ยนเป็นประเทศเสรีประชาธิปไตย มีชื่อว่า ประเทศสาธารณรัฐยังการี

5. โรมาเนีย โรมาเนียเป็นประเทศเก่าเช่นกัน ประชาชนส่วนใหญ่เป็นชาวโรมาเนียน เป็นอีกประเทศหนึ่งที่ไม่มีปัญหาเรื่องเชื้อชาติ ศาสนาที่สำคัญของประเทศนี้คือ ศาสนาคริสต์

ทางด้านการเมือง ภายหลังสหภาพโลกครั้งที่ 2 โรมาเนียเป็นประเทศที่ปกครองระบบคอมมิวนิสต์ จัดอยู่ในค่ายยุโรปตะวันออกหรือค่ายคอมมิวนิสต์ เป็นส่ายคอมมิวนิสต์ที่นิยมจีน เมื่อสหภาพโซเวียตล่มสลาย โรมาเนียก็ปรับระบบการเมืองการปกครองเป็นแบบประชาธิปไตยเช่นกัน

ระเบียนโลกเก่า-ระเบียนโลกใหม่

ระเบียนโลกเก่า ระเบียนโลกเก่าหมายถึงสภาพของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในยุคสงครามเย็น การจัดระเบียนโลกในสภาพการของสหภาพของสหภาพเย็นนั้น ถือเอาอุดมการณ์เป็นพื้นฐาน โลกจึงถูกแบ่งออกเป็น 2 ค่าย คือ ค่ายทุนนิยม หรือค่ายตะวันตก ซึ่งมีสหภาพโซเวียตเป็นประเทศผู้นำ และค่ายสังคมนิยม หรือค่ายคอมมิวนิสต์ หรือค่ายตะวันออก ซึ่งมีสหภาพโซเวียตเป็นประเทศผู้นำ ทั้งสองค่ายจะมีการดำเนินนโยบายต่างประเทศลักษณะเชิงมุ่งหน้ากัน โดยจะเน้นดุลยภาพทางด้านกำลัง (Balance of Power) เป็นตัวชี้

ในบางช่วงเวลาของศตวรรษที่ 1960 ศตวรรษที่ 1970 และศตวรรษที่ 1980 การดำเนินนโยบายเชิงมุ่งหน้าของประเทศอิมหารานาจทั้งสอง รวมถึงค่ายการเมืองจะมีความอ่อนตัวลง ทั้งนี้เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น กล่าวคือ จัตุรัฐคอมมิวนิสต์แยกตัวเป็นอิสระจากอิทธิพลของสหภาพโซเวียต เกิดกลุ่มไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดหรือกลุ่มประเทศเป็นกลาง เกิดกลุ่มโอpec (OPEC) มีการเจรจาลดกำลังรบ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม สภาพความสัมพันธ์

ระหว่างประเทศยังคงเหมือนเดิม โลกยังคงแบ่งเป็น 2 ค่าย และประเทศอภิมหาอำนาจยังคงดำเนินนโยบายต่างประเทศแข่งขันกัน

ระบบที่ "ระบบที่" ระยะช่วงต่อของทศวรรษที่ 1980 - 1990 การเมืองระหว่างประเทศมีการปรับรูปแบบ กล่าวคือ มีการประชุมสุดยอด 34 ชาติว่าด้วยความมั่นคงและความร่วมมือในยุโรป (Conference of Security Cooperation in Europe : CSCE) และความตกลงในการลดกำลังรบปกติ (Conventional Forces in Europe : CFE) ที่กรุงปารีสประเทศฝรั่งเศสเมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน ค.ศ. 1990 และมีพิธีการลงนามของผู้นำ 22 ชาติจากองค์การนาโต้และออร์ซอว่าด้วยการจำกัดจำนวนอาวุธภายในพื้นที่ครอบคลุมของสนธิสัญญา จึงเท่ากับว่าสังคมโลกยังคงอยู่ในรากฐาน ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่เรียกว่า "ระบบที่" ลิ้นสภาพลงในปลายปี ค.ศ. 1991 เมื่อเกิดการล่มสลายของสหภาพโซเวียต ประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมสหภาพโซเวียตถูกแยกออกเป็นรัฐๆ และประเทศ "สหภาพโซเวียต" ประเทศผู้นำของค่ายคอมมิวนิสต์ก็เหลือเพียงซือที่เป็นอดีตเท่านั้น"

เนื่องจากช่วงของเวลานับจากการหมดยุคสังคมเย็นยังสิ้น รูปลักษณ์ของ "ระบบที่" จึงยังไม่ชัดเจน แต่ก็พอสรุปเป็นแนวทางได้ว่า การจัดระบบโลกใหม่ น่าจะเป็นสภาพของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ของประเทศที่พัฒนาแล้วกับประเทศกำลังพัฒนา และประเด็นสำคัญในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศคงจะเป็นเรื่องทางเศรษฐกิจ การแข่งขันทางเศรษฐกิจจะมีบทบาทมากขึ้น แทนที่การแข่งขันทางด้านการสะสมอาวุธยุทธศาสตร์

บรรณานุกรม

การอุดลักษณ์ พหลโยธิน. กระบวนการกำหนดนโยบายต่างประเทศตามหัวข้อ : สหภาพโซเวียต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2530.

เฉลิม ออยู่เวียงชัย. เนตุการณ์โลกร่วมสมัย. กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์, ไม่ปรากฏวันที่.
เฉลิมชัย ผิวเรืองแนว์ และคณะ ทองไชย. นโยบายต่างประเทศไทย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2529.

ชัยวัฒน์ ถิระพันธุ์. ทฤษฎีไร้ระบอบ. กรุงเทพฯ : ออมรินทร์พรินติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2537.
ณรงค์ ลินสวัสดิ์. การเมืองระหว่างประเทศ. กรุงเทพฯ : เพชรพิทยา, 2524.
ธนาสุข สถาเดต์ สถาเดต์ และคณะ. การเมืองระหว่างประเทศ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2532.

มนีมัย รัตนมนี. ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพาณิช, 2519.

ประทุมพร วัชรเลสียร. พฤติกรรมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของประเทศไทยในปัจจุบัน :
ปัญหาและการวิเคราะห์. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพาณิช, 2527.

"_____ " กาสนอส์-เบรสตรอยก้า : กอร์บากอฟปฏิรูป. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.

วิวัฒน์ มุ่งการดี. นโยบายต่างประเทศสหรัฐอเมริกา. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533.
สุรชาติ บำรุงสุข. ค.ศ. 2000 : ยุทธศาสตร์โลกหลังสงครามเย็น. กรุงเทพฯ : มติชน, 2537.
สมร นิติหันต์ประภาศ. สหรัฐอเมริกาในโลกปัจจุบัน (ค.ศ. 1945-1980) กรุงเทพฯ : โอดี้นส์เตอร์, 2531.

อัชยา โภมลภานุจน. ประวัติศาสตร์ร่วมสมัย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2532.

Barton, J.H. and Weiler, L.D. (ed.) **International Arms Control : Issues and Agreements**. California : Standford University Press, 1976.

Hughes, H.L. **Contemporary Europe**. 2 ed. N.Y. : Prentice - Europe, 1966.

Willis, F.R. **Europe in the Global Age : 1939 to the Present**. N.Y. : Harper and Row, 1968.